Kalevalaisten Naisten Liiton kulttuurilehti 1/2021

PIRTA

Irtonumero 8,75 €

60 v.

Ihmisen ja veden suhde

Uusi kolumnisti Jenni Kokander

Kuvataiteilija Kaisa Törmänen jatkaa perinteitä omalla tavallaan

SISÄLTÖ 1/21

Kuva Kai Luttinen

Kuva Jaana Kouri

Kuva Marit Heikkinen

Kuva Timo Kuronen

❖ Artikkelit

4 ”Jatkan perinnettä omalla tavallani” / *Jaana Luttinen*
10 Ihmisen ja veden suhde / *Jaana Kouri*
14 Metsä paransi, lähiluonto laajeni / *Laura Seesmeri*
20 Kulttuuriperintöaineistot kotoutumisen ja kielenoppimisen tukena / *Minna Sorri*
25 Suomen lasten Kalevalasta se alkoi / *Sirkka-Liisa Mettomäki*
28 Mekongin suisto – veden ja ihmisen muovaama maisema / *Mira Käkönen*
32 Korona-aikana käsitöitä tehdään tunteella / *Seija Hahl*
36 Lisää suomea! / *Kirsti Kuusela*

❖ Kolumnit

9 Vesitornin kauneudesta / *Jenni Kokander*
31 Roskakorin uhreja / *Teemu Loikkanen*

❖ Palstat

3 Pääkirjoitus / *Sirkka-Liisa Mettomäki*
8 Hetki runolle / *Virpi Vairinen*
13 Vesiystäviä / *Johanna Vuoksenmaa*
17 Kutsumuksena kulttuuri / ”Kaikki kielet ovat rikkautta, mutta äidinkieli on rakkautta” / *Seija Wähä-Verkkomäki*
22 Kielestä kiinni / Suomalaisten monikielisyys / *Pirkko Nuolijärvi, Hanna Lappalainen* ja *Kaarina Hippi*
34 Maalöydöstä koruksi / *Krista Vajanto*
38 Yhdistysaukeama
26 Arviot
18 Ajankohtaista Kevätpuuhastelua / *Sirkka-Liisa Mettomäki* ja *Petra Nikkinen*

PIRTA

Kalevalaisten Naisten Liiton kulttuurilehti

Ilmestyy 11.2., 60. vuosikerta, numero 1.
Pirta ilmestyy neljä kertaa vuodessa.

Kannen kuva Kai Luttinen

TOIMITUS

Päätoimittaja
Sirkka-Liisa Mettomäki,
puh. 040 580 4964,
sirkka-liisa.mettomaki@finlit.fi

Toimitussihteeri
Petra Nikkinen, puh. 040 521 7772,
nikkinenpetra@gmail.com

Pirran toimitusneuvosto
Kati Lampela, Merja Leppälahti,
Karoliina Randelin, Tuula Rikala,
Laura Seesmeri

Graafinen suunnittelu
PPD Studio / Minna Asuja
Painopaikka Painotalo Plus Digital Oy

Pirran tilausmaksu 35 euroa / vsk.
Nordea Helsingin Yrityspankki
FI90 2142 1800 0097 33

Pirta 2/2021 ilmestyy 14.5.2021.
Aineiston tulee olla toimituksessa
31.3.2021 mennessä.

Osoitteenmuutokset oman yhdistyksen kautta.

KALEVALAISTEN NAISTEN LIITTO

Neljäs linja 24, 00530 Helsinki
www.kalevalaistennaistenliitto.fi

Puheenjohtaja Dosentti Ildikó Lehtinen,
ildikolehtinen@gmail.com

Toiminnanjohtaja Sirpa Huttunen,
puh. 050 520 1314
sirpa.huttunen@kalevalaistennaistenliitto.fi

Toimistosihteeri Leena Asp-Rinne,
puh. 050 412 2021
leena.asp-rinne@kalevalaistennaistenliitto.fi

#kalevalaisetnaiset www.kultti.net

VASTUULLISTA JOURNALISMIA

YMPÄRISTÖMERKKI MILJOMÄRKT 4041 0089 Painotuote

PEFC PEFC/02-31-170

ISSN 0783-0424

Gary Wornell, SKS

Puhaltavatko muutoksen tuulet?

VUODEN 2020 kaunokirjallisuuden Finlandia-voittaja ja viime vuoden kolumnistimme kirjailija Anni Kytömäki kommentoi Helsingin Sanomien haastattelussa 26.11.2020 koronapandemiaa: ”Aina vaan, uudestaan ja uudestaan, ihmiskunta on kaikesta edistyksellisyydestään huolimatta jossain kohtaa polvillaan. Siinä on viesti meille: ei se meidän näennäinen ylivaltamme kovin luja ole.”

Vähän samanlaisia ajatuksia tuli mieleeni, kun leipätyössäni tutustuin vastavalmistuneeseen Elias Lönnrotin kirjeet -verkkopalveluun. 1830-luvun alussa Suomen suuriruhtinaskunnassa raivosi kolerapandemia. Lönnrot kirjoittaa 8.10.1831: ”... Kuus vikkoa olen ollut sodassa Cholerata vastaan, ensin likimiten kuukauden kaupungissa, nyt yli puolen maalla. Mitäs silloin Lääkäristä on, kuin ihmiset pelkäävät saavansa häneltä myrkkyä! ... Pietarissa nousi kapina kansan seassa, sairasten makohuoneet revittiin rikki, lääkärit paiskattiin alas akkunoista ja itellä Esivallalla oli työtä saada kansaa hillityksi.” – Muutettavat muuttaen, kuulostaako tutulta!

Olemme usein samaan aikaan sekä pessimistejä että optimisteja. Oli sitten kyse pandemioista, ilmastonmuutoksesta tai poliittisista kuohunnoista ristiriitaista oloamme parantaisi kummasti se, että koettaisimme hankkia tutkittua tietoa. Sitä kyllä löytyy. Lähdekritiikin pitäisi olla kaikille kuuluva kansalaistaito. On hyvä epäillä ja kyseenalaistaa, mutta sitten pitää ottaa selvää. Vanha kansa sanoo tämänkin napakasti kohdilleen: Ensin tutkitaan ja vasta sitten hutkitaan.

Kaikista harmeista huolimatta korona-aika on saanut monet meistä pohtimaan myös sitä, miten eläisimme paremmin sopusoinnussa ympäristömme ja koko luonnon kanssa. Tämä on hyvä ja tavoiteltava asia. Maailma ei ole niin paha paikka kuin välillä luulemme, moni asia on myös hyvin tai ainakin paremmin.

Olen todella iloinen, että jatkamme tänä vuonna viime vuoden teemalla metsä lisättynä vedellä. Metsä on meille mielen maisema, virkistäytymispaikka ja elinkeino, samoin olemme tuhansien järvien maa ja meillä on merenrantaa tuhansia kilometrejä. Pyrimme tämän vuoden Pirroissa lähestymään metsän henkeä ja veden voimaa mahdollisimman monenlaisten näkökulmien, ehkä kyseenalaistavienkin kautta.

Kaikkea hyvää!

Sirkka-Liisa Mettomäki
päätoimittaja

Jk. Ystävänpäivä 14.2. merkittiin suomalaiseen kalenteriin ensimmäisen kerran vuonna 1987. Tällöin lapset, ystävykset ja rakastuneet lähettävät sydänkortteja ja muita tervehdyksiä.

”Jatkan perinnettä omalla tavallani”

Käsillä tekeminen on kuvataiteilija Kaisa Törmäselle tapa olla olemassa. Hän ponnistaa naisten traditioista uutta luoden, väriä ja huumoria viljellen.

Teksti **Jaana Luttinen**

Kaisa Törmäsen lapsuudessa Sallan Saijan kylässä elettiin omavaraisesti. Kädentaidot olivat arvostettuja ja välttämättömiä. Melkein kaikki, mitä tarvittiin, tehtiin itse. Piirtämistä pidettiin joutavana, mutta käsityöhön kannustettiin. Kaisa Törmänen paljasti isälleen 12-vuotiaana, että haluaa taiteilijaksi.

– En tiedä, mistä se ajatus tuli. En ollut koskaan nähnyt taiteilijaa eikä meidän kylillä sellaista asunut. Muistan hetken ja paikan hyvin tarkkaan. Isäni jotenkin hämmästyi ja kysyi: ”Elääkö sillä?”

Kaisa Törmänen vietti lapsuutensa monen sukupolven suurperheessä. Ukki ja mummi asuivat samassa taloudessa. Sisaruksia oli kahdeksan.

– Olin kätevä käsistäni, mistä sain myös hyväksyntää. Lapsihan tajuaa jo pienenä, jos saa jostain kannustusta.

Käsityöt antoivat Kaisa Törmäselle oikeutuksen tehdä ja kokeilla omia juttuja. Käsillä tekeminen oli myös pakopaikka.

– Käsitöissä sain toteuttaa itseäni. Se oli luovaa tekemistä, vaikkei sellaista sanaa ainakaan meillä kotona vielä silloin käytetty. Vimmaisen tekemiseni vuoksi minua kutsuttiin Kaisa-maakariksi.

Lapissa arvostettiin käsityötaitoista naista. Kaisa aloitti 16-vuotiaana Lapin kiertävän kotiteollisuuskoulun Pelkosenniemellä. Mielessään hän haaveili taidekoulusta. Lähin sijaitsi Limingalla, joka sekin oli aika kaukana. Hakeminen sinne tyssäsi sukulaisen ikävään kommentointiin.

Elämä omissa käsissäni

Kaisa Törmänen etsi nuorena paikkaansa. Kesätöissä Norjan kalatehtaalla hän kiinnostui Kuopion Koti- ja taideteollisuusoppilaitoksesta. Opinnot alkoivat syksyllä 1975 uudella kokeilevalla luokalla, jossa oli paljon kuvallisia aineita ja suunnittelua. Kuopion Rouvasväenyhdistyksen ylläpitämä opinahjo oli arvostettu, moderni oppilaitos.

– Tiesin, että nyt olen oikeassa paikassa. Motivaationi oli korkealla, ja ympärilläni paljon samanhenkisiä ihmisiä. Tuntui hyvältä luoda uutta vahvasti perinteistä ponnistaen.

– Koulussa painotettiin, ettei yhtään taiteilijaa tästä talosta valmistu.

Kaisa Törmänen sai todistuksen tekstiilisuunnittelijan opinnoistaan keväällä 1980, pääaineenaan kudonta. Koulun viesti valmistuneille oli, että työpaikat oli luotava itse.

Kaisa Törmänen on tehnyt opetustyötä tuntiopettajana eri oppilaitoksissa, mikä on ollut hyvä vastapaino yksin työskentelylle. Taiteilijana toimiminen on vahvistanut elämänhallintataitoja, opettanut luovimaan ja tekemään itse. Lapsuudenkoti antoi valmiudet pärjätä arjen luovuudella.

– Meillä kotona riitti, kunhan vain pärjäsi omillaan.

Naiseus ja toiseus

Leikki on olennainen osa Kaisa Törmäsen olemista ja tekemistä.

– Teosteni lähtökohdat ovat usein lapsuuden leikeissä, vaikka ne taiteessani ovat muuntuneet toiseksi. Palaan helposti lapsenomaiseen luovaan tilaan.

– Lapsena meillä ei ollut ostettuja leluja, vaan kaikki piti keksiä itse. Letitimme esimerkiksi heinistä palmikoita. Vuosikymmeniä myöhemmin sain käyttööni tekstiilikuituja. Ne synnyttivät ajatuksen pitkähiuksisista blondeista, jotka kääntävät pään. Installaatio oli esillä Rovaniemen

Kaisa Törmäsen työhuone on Kuopion keskustan puutalokorttelissa.

taidemuseossa vuonna 2000, ja Aineen taidemuseo osti blondipäät kokoelmiinsa.

Aitoista ja vinteiltä löytyneet arjen käsityöt kiehtovat, kuten äidin parsimat villasukat.

– Yhdistin parsittuihin sukkiin poronsarvia ja tein ison porotokan. Isäni oli poromies. Villasukkaporossa yhdistyy äidin ja isän työ sekä myös minun työni. Jatkan perinnettä, mutta aivan omalla tavallani.

Tekstiilitaide liitetään helposti naisen työhön ja mielletään ”vain” tekstiilitaiteeksi.

– Koen, että samasta luovuuden lähteestä on kysymys, olipa materiaali mitä tahansa. Jokaisella taiteilijalla on oma materiaalinsa. Tekstiili on minulle tutuin ja läheisin. Materiaalin kirjo on vuosien myötä laajentunut, mutta ilmaisussani on aina jotain tekstiilinomaista – vaikka vääntäisin rautalankaa.

”Olen kuvataiteilija, sillä lähtökohtana on kuva.”

Tekstiilitaide luokitellaan niin sanottuihin soveltaviin taiteisiin, missä on samaa vähättelyä kuin yleensä suhtautumisessa naisten töihin. Naisten historia nivoutuu heidän näkymättömään työhönsä.

– Naiseus ja toiseus, sen ilmentäminen, on keskeinen osa tuotantoni punaista lankaa.

Aivot ja kädet käsittelevät

Kaisa Törmäsen taiteeseen liittyy olennaisesti huumori ja asioilla leikittely. Hän ei ole tosikko julistaja, vaikka feministi onkin. Äidin kuluneet lampaanvillaiset villasukat taipuvat toisiinsa yhdistettynä täydelliseen spagaattiin. Teoksessa on yhtä aikaa huumoria, arkisuutta ja arkaaisuutta – ja nainen taipuu mihin vaan! Tekstiili on aistillinen ja pehmeä materiaali, joka liitetään usein naiseuteen.

– Olen käyttänyt tekstiiliä omalla tavallani. Olen huomannut, että tavallisen katsojan on helpompi lähestyä taidetta, kun materiaali on hänelle tuttua. Merkitys avautuu materiaalin kautta.

Käsillä tekeminen on Kaisa Törmäselle oleellinen osa käsittämistä. Aisti ja muisti >

Kuva Hannu Miettinen

Tokka-sarjaa, 2004, villasukka ja poron sarvet.

toimivat työskentelyn käynnistäjinä. Ajatus ja tunne ohjaavat, käsi käsittää.

– Kun otan tekstiilin käteeni ja tunnustelen, se tulee osaksi ajatteluani. Aivot ja kädentyöt ovat samaa kokonaisuutta.

”Meillä kotona riitti, kunhan vain pärjäsi omillaan.”

Käsitteleminen on tärkeä osa luovaa prosessia, johon sisältyy sekä tiedostettua että tiedostamatonta. Asiat voivat kypsyä hiljalleen tai idea voi tulla ihan hetkessä.

– Ikääntymisen myötä tekeminen on muuttunut helpommaksi. Ymmärrän, että totista leikkiähän tämä on!

Kaisa Törmäsen tekemistä määrittelee intohimo.

– Intohimon ja kunnianhimon välillä on suuri ero. Intohimo on sitä, ettei voi olla tekemättäkään.

Jo neljäkymmentä vuotta Kaisa Törmänen on kierrättänyt töissään erilaisia jätemateriaaleja ja kirpputorilöytöjä, mikä on ollut henkilökohtaista ekologiaa ja ekonomiaa. Sekin on kodin perintöä: mitään ei saa heittää hukkaan eli taaron, kuten Sallassa sanottiin.

– Materiaaleja on niin monenlaisia. En voisi kuvitellakaan, että työstäisin vain yhdenlaista materiaalia yhdellä tapaa. Kirjo on hyvä sana kuvaamaan taidettani.

Brutaaleja ryijyjä, sydämellisiä portteja

Kokeilu on Kaisa Törmäselle luonteva tekemisen tapa.

– Tylsänä hetkenä työhuoneella tartun materiaaliin ja alan käsitellä sitä. Inspiraatiota on turha jäädä odottamaan. Parasta on ryhtyä tekemään jotain.

Kaisa Törmänen tekee kuvia naisen traditiosta käsin. Suomalaisessa tekstiilitaiteessa arvostetaan ryijyjä, joita Kaisakin on käsitellyt omalla tavallaan.

– En ole ryijytaiteilija, mutta sain 1980-luvulla sytykkeen miettiä, millainen olisi minun ryijyni. Halusin tuulettaa perinteisiä käsityksiä. Minut valittiin brutaaleilla ryijyilläni Pohjoismaiseen tekstiilitriennaleen 1985. Trikookuteesta tehty Pink Panther oli vastikään esillä Taidehallin suuressa ryijynäyttelyssä.

Tekstiili on taipuisa taiteen muoto, joka muuntuu pehmeästä kovaksi, veistokseksikin. Kuvanveisto on perinteisesti mielletty hyvin miehiseksi alaksi. Ryijyistä ei tule ensimmäisenä mieleen kolmiulotteisuus, mutta Kaisa Törmänen on tehnyt kokeiluja myös kolmiulotteisen muodon kutomisesta.

– Kohdallani on usein puhuttu tekstiiliveistoksista. Mielestäni veistos on veistos, on materiaali mikä tahansa. En nimitä itseäni tekstiilitaiteilijaksi, vaikka teokseni on usein tehty tekstiilistä. Olen kuvataiteilija, sillä lähtökohtana on kuva.

”Puhtaat ja voimakkaat värit ovat taiteilijalle osa sisäsyntyistä Lapin palettia.”

Kaisa Törmäsellä on kaksi julkista taideteosta Kuopiossa. Molemmat ovat syntyneet kilpailuvoiton tuloksena.

– Minulle on ollut merkittävää, että olen menestynyt ympäristötaiteen kilpailuissa. Niissä suunnittelijakoulutuksesta on ollut apua, koska osaan ottaa huomioon ympäristön vaatimukset.

Sydämenmuotoinen Tulla ja mennä -metalliportti valmistettiin 2004 Länsi-Puijolle Rypysuon kevyen liikenteen väylälle. Saaristokaupunginosaan viisi vuotta myöhemmin valmistunut Jussi Jänes ohjaa liikennettä moneen suuntaan Keilankannan liikenneympyrässä.

Lapin paletti ja ankara muotokieli

Kaisa Törmänen on käsitellyt taiteessaan paljon pohjoisia lähtökohtiaan. ”Muista mistä olet pois.” Nämä olivat äidin saatesanat nuorelle tyttärelleen tämän lähtiessä kotoa.

– Nuorena en juuristani paljoa piitannut, mutta iän myötä kyllä. Minulle luontevin tapa on käsitellä niitä näyttelyissäni. Isän puolelta minulla on saamelaiset sukujuuret.

Puhtaat, selkeät, voimakkaat ja jopa vulgaarit värit ovat osa Kaisa Törmäsen sisäsyntyistä Lapin palettia.

– Väriä pitää olla. Värin taju on tärkeää, värien kirjo harmaasta punaiseen.

Lapissa on vahvat värit luonnossa, oli talvi tai kesä. Saamen puvuissa loistavat kirkkaat perusvärit. Naapurin raavas vanhapoika ei hävennyt maalata kotitaloaan pinkiksi. Sukulaisella oli violetti talo.

Kuva Mia Maaninen

Kaisa Törmänen, Kierre, 1988, kierrätysmateriaalit.

– Sanotaan, että lapsilla ja Lapin ihmisillä on samanlainen väritaju. Molemmat tarvitsevat väriä. Väreistä saa energiaa ja elinvoimaa. Punainen on päävärini.

Kaisa Törmänen on toiminut neljäkymmentä vuotta kuvataiteilijana. Taidemuseo Eemilin retrospektiivisessä näyttelyssä on tänä keväänä esillä Törmäsen taiteen värikäs kirjo – ja punainen lanka.

Kaisa Törmäsen isä kuoli varhain eikä ennättänyt nähdä, että taiteella elää.

– Lapsuuden haaveeni toteutui. Käsillä tekeminen on ollut tapani olla olemassa. ❖

Kirjoittaja on FT ja YTT sekä historian ja kulttuuripolitiikan tutkija. Hän työskenteli 31.1. asti Taidemuseo Eemilissä Lapinlahdella.

Kuvataiteilija Kaisa Törmäsen retrospektiivinen näyttely Punainen lanka – naisten käsityöstä nykytaiteeksi Taidemuseo Eemilissä Lapinlahdella 25.4.2021 asti.

INFO

Kaisa Törmänen

Syntynyt Sallassa vuonna 1952

Asuu Kuopiossa

Tekstiilisuunnittelija 1980

Kuopion Kuvataiteilijat ry Ars Liberan jäsen

Kotimaisia yksityis- ja ryhmänäyttelyitä vuodesta 1983

Osallistunut kansainvälisiin näyttelyihin Pohjoismaissa 1985, USA:ssa 1986, Virossa 1994 ja Portugalissa 1996

Teoksia useissa julkisissa ja yksityisissä kokoelmissa

Ensimmäinen palkinto Länsi-Puijon ja Rypysuon (2004) ja Saaristokaupungin (2009) ympäristötaidekilpailuissa

suljen selaimen, ettei videomainos kuluttaisi niin paljon sähköä

kaipaan bensan tuoksua
sitä, joka tunkeutuu kaikkeen
lapsuuteen ja nuoruuteen
niin näkymättömänä & kaikkialla
että se on mahdollista unohtaa
eikä silti

* * *

pimeydessä keskellä merta
näkymättömien aaltojen päähän on pitkä matka

ihminen tietää aina missä on
lähimpien seinien tarkkuudella

katson karttaa kämmenelläni ja etäisyydet ovat toisia

suljen näytön
ja sininen piste, joka olet sinä tässä
jatkaa matkaansa

”Valitsin nämä kaksi runoa, koska niissä tiivistyy parhaiten *Kaikki tapahtuu niin paljon* -kokoelman (Poesia, 2020) yksi keskeisistä teemoista, digitaalisen ja analogisen kohtaaminen ja myös niiden yhteismitattomuus. Ihminen on analoginen olento, vaikka kaikki hänen käsissään olisi digitaalista.”

Virpi Vairinen (s. 1986) on turkulainen runoilija ja digitaalisen ja kokeellisen runouden sivuston Nokturnon päätoimittaja. Häneltä on julkaistu neljä runoteosta.

Jenni Kokander

Vesitornin kauneudesta

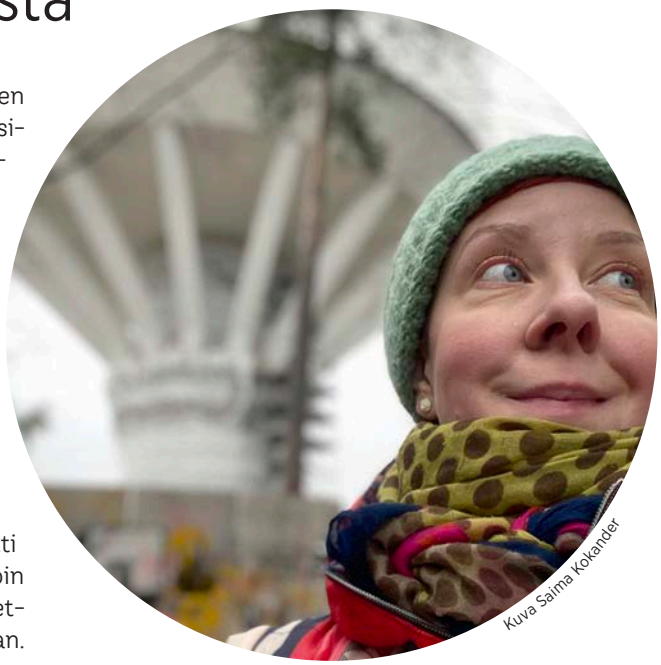
Kuva Saima Kokander

”SE ON VALTAVA. Se on varmaan velhojen ja haltioiden päämaja”, huutaa poikani ja juoksee sorarinnettä vesitornin juurelle. Vesitorni on tosiaan hieno ja sen korkeus tekee myös minuun vaikutuksen. Kun sitä katsoo alhaaltapäin taivasta vasten, niin näyttää kuin se kaatuisi päälle. Muistan saman tunteen lapsena, kun katsoin Pasilan televisiotornia. En pystynyt silloinkaan hahmottamaan kumpi liikkuu, valtava rakennelma, vai taivas sen takana.

Tuntuu hyvältä asua vesitornin juurella. Se on maamerkki, jonka näkee kauas. Kun lapsena palattiin reissusta ja Pasilan televisiotorni alkoi hahmottua maisemaan, tuli välittömästi pissahätä, koska tiesin, että kohta ollaan kotona. Rakastin televisiotornia monesta syystä, en vain siksi, että se sojotti kuin nuppineula kartalla merkkaamassa kotia. Uskoin sen olevan myös valtava ukkosenjohdatin. Ajattelin, ettei Länsi-Pasilaa turvallisempaa paikkaa asua olekaan. Minuun teki myös vaikutuksen se, että torni oli ihmisen rakentama. Se, että jotkut ovat yhdessä rakentaneet jotain niin valtavaa ja merkittävää. Ukkosenjohdattimen, joka suojelee minua ja lähettääpä vielä Pikku Kakkosen minun televisiooni iltaisin.

Lapsuus lähiössä, metsän ja kaupungin kainalossa, on varmasti määrittänyt minua ja tehnyt minusta minut. Rakastan metsää ja merta. Koen suurta rauhaa, kun saan kadota sienikorin kanssa vihreään hämärään. Ja kun keväällä istuttamani krookukset pilkistävät taas lumihangesta, saan kokea olevani luoja ja kuuluvani johonkin. Mutta yhtä lailla koen olevani osa jotain suurempaa, kun katoan kaupungin vilinään, tai astun raitiovaunuun, jonka ikkunasta näen uuden lastensairaalan sateenkaaren väreissä vilkkuvat paneelit. Jäänmurtajat, hiilikasat, loputtomat sähkölinjat ja kehäteiden kirjavat autojonot ovat silmissäni kauniita yhtälailla kuin peilityyni järvi kesäyössä, jonka pinnalla vesikirput tanssivat.

Maailma on hienoja rakennelmia täynnä. Pyramidit ovat hienoja, mutta ajatus muurahaispesästä, johon kaikki kantavat kortensa liikuttaa minua kauneudellaan enemmän, kuin kuolleelle kuninkaalle orjien rakentama hauta. Eiffel-tornikin on toki upea ja kyllä Taj Mahal ansaitsee paikkansa maailman ihmeiden joukossa, mutta kyllä minun sydäntäni pakahduttaa enemmän vesitorni kotini vieressä. Vesitorni on kuin osa luontoa. Ihmisten luoma rakennelma, joka ylläpitää yhteisöä ja jatkuvuutta.

Kävin edesmenneen appiukkoni kanssa merkittävän keskustelun ennen hänen kuolemaansa. Kävelimme pellon reunaa auringon laskiessa ja hän katsoi itse kylvämäänsä ruispeltoa, joka hohti illan valossa. Hän totesi minulle sen olevan kauneinta mitä hän tietää. Näin kyllä kauneuden ja tajusin hänen tunteensa, mutta totesin että minun sieluni pakahtuu Linnunlaulun rautatiesillalla, josta avautuu kaupungin siluetti ja toisaalta kauas horisonttiin katoavat junaraiteet. Totesimme, että maisemat liikuttavat meitä samasta pohjavireestä lähtien. Ne viestivät meille jatkuvuudesta. Hänelle metsä ja pelto saavat aikaan saman ajatuksen elämästä ja työstä kuin minulle kaupunkilaiselle vaihdemiehen tyttärelle ihmisten yhdessä rakentama infrastruktuuri. ❖

Kirjoittaja on helsinkiläinen taiteen ja viihteen tekijä sekä kirjailija, joka rakastaa arkea, mammutteja, punajuuria ja Kreetan saarta.

Ihmisen ja veden suhde

”Merisuhteeni ei ole vain minun suhteeni mereen, vaan meren ja minun. Sen kuvaaminen on hankalaa, jopa ihmissuhdetta on helpompi kuvata, kahden erillisen olennon suhteena. Mutta meri, kun sukellan tai uin meressä, koen olevani eliö meressä, jopa ajatukseni ja tunteeni ovat osa sitä, sen kanssa keskustelua, tunnustelua, kohtaamista.”

Teksti ja kuvat **Jaana Kouri**

Lainaus on viime syksyltä blogitekstistä, jonka kirjoitimme yhdessä työtovereitteni kanssa tutkimushankkeemme sivuille. Olin kutsunut heidät tapaamiseen kesäpaikkamme Holman saarelle Kustavin Lypyrtiin. Kasvokkain tapaamiset olivat jääneet harvoiksi pandemian takia. Toinenkin syy oli: hankkeemme kohde, meri, oli täällä läsnä.

Toimin tutkijana kahdessa hankkeessa, joiden tavoitteet ovat yhtenevät. Toinen on Suomen Akatemian rahoittama *Living with the Baltic Sea – Environmental heritage and the circulation of knowledge, SeaHer* -hanke, joka kohdistuu etenkin ympäristöperinnön tunnistamiseen ja näkyväksi tekemiseen. Toinen on Tiina ja Antti Herlinin säätiön rahoittama *Ilmastonmuutosta koskeva tieto ja Itämeri*, jonka tavoitteissa painottuu hankkeiden yhteisistä tavoitteista erityisesti Itämerta koskevan tiedon eri lajien tunnistaminen ja sitä koskevan tiedon kiertokulun helpottaminen.

”Ilmastonmuutoksen torjumisessa tarvitaan myös paikallista, kokemuksiin ja arkisiin havaintoihin perustuvaa tietoa.”

Vesi kuljettaa ääntä

Holman saari oli hyvä tapaamispaikaksi myös siksi, että työtoverini saivat nyt mahdollisuuden tutustua Lypyrtin kylään, jonka historiantuottamisen prosessista olin tehnyt väitöskirjani. Kylässä soudin pienellä ruuhellamme haastateltavieni, kylän nykyisten kesäasukkaiden, luokse. He halusivat tallentaa kylän muistitietoa, suullista historiaansa – sitä, mitä he itse muistivat tai olivat kokeneet kylässä, ja mitä heille olivat edesmenneet paikalliset kyläläiset kertoneet. Hätä kylän historian unohtamisesta nousi esiin samanaikaisesti kuin kylän lahtiin tullut sinilevä. Kirjoitin kyläkirjan, johon kokosin lyhyesti paikan ja tilojen historiaa. Samanaikaisesti tein väitöskirjaani *Vesi kuljettaa ääntä – Autoetnografinen tutkimus Lypyrtin kylän historiantuottamisesta* (2017), johon tallensin tieteellisen tekstin osaksi myös omia kokemuksiani kylästä, sen ympäristöstä ja tutkimuksen tekemisestä.

Väitöskirjaani tehdessä aloin ymmärtää kokemuksellisen tiedon sanoittamisen tärkeyden. Kyläläiset kuvasivat minulle sanatarkasti, miten he ’kokivat’ (iskivät kepillä) jäätä, miten maisema toimi navigoinnin apuna tai mitä jääreittejä pitkin he ylittivät voimakasvirtaisen, kylän keskitse kulkevan Ströömin. Kokemuksellinen tieto on usein hiljaista, kehollista ja tietotaidon sisältämää tietoa. Sen sanoittaminen, tallentaminen ja tunnistaminen on oleellista työssäni. Ilmastonmuutoksen torjumisessa ja siihen sopeutumisessa tarvitaan tutkimustiedon ohella paikallista, pitkäaikaiseen ja ympärivuotisesti paikan päällä tehtyyn seurantaan ja useiden sukupolvien välittämiin kokemuksiin ja arkisiin havaintoihin perustuvaa tietoa.

Kaikki kokemustieto ei ole ympäristöperintöä

Niin kuin kaikesta perinnöstä, niin ympäristöä koskevasta perinnöstäkin neuvotellaan erilaisilla esityksillä ja eri yhteisöissä tai perintöprosessin tasoilla. Jotta perintöprosessi lähtee ruohonjuuritasolta käyntiin, se tarvitsee ihmisen, ryhmän tai tutkijan avustamana tietoista toimintaa. Sitä on pidettävä merkityksellisenä, tärkeänä säilyttää tai siirtää tulevaisuuteen. Nykyisin merkityksellisyyteen kuuluu myös kestävän kehityksen tietoinen huomioiminen.

Väitöskirjatyöni olikin myös askel yhteistyöhön muiden tutkijoiden kanssa. Tiedon välittäminen ja muokkaaminen eri tieteenalojen asiantuntijoiden kanssa on hyödyllistä, etenkin kun kohteenamme on Itämeri. Åbo Akademin monitieteelliseen Meri ja merenkulku -strategiseen tutkimusprofiiliin kuuluvat luonnontieteilijät pitävät Itämerta aikakoneena, jossa tapahtuvat muutokset näkyvät myöhemmin suuremmilla merillä. Onkin syytä kierrättää ja saada niin luonnontieteellinen kuin humanistinen ja yhteiskuntatieteellinen tieto keskusteluun toistensa kanssa.

Tutkiminen on kirjoittamista

”Meri on minulle myös syy ja seuraus kirjoittaa. Sama veden neste suonissani jatkuu mustevanana paperilla. Toki on >

kirjoitettava merestä ja merisuhteesta, etsittävä sille käsitteitä ja sitä kuvaavia sanoja ja tapahtumia. Mutta muuten sanoisin vain, että me olemme merestä, ja meri on sellainen, miten sitä kohtelemme."

Itse olen aina kirjoittanut, se on itsensä tunnistamisen ja tiedostamisen tapa. Ehkä siksi olen käynyt myös lukuisia luovan kirjoittamisen opintoja ja kursseja. Olen halunnut yhdistää sen myös nykyiseen työhöni. Tutkijoiden tuleekin toimia tiedon eri lajien, kuten tieteellisen ja kokemuksellisen tiedon kohtaamistilanteissa järjestäjinä, asiantuntijoina, analyytikkoina, tulkkeina ja välittäjinä.

"Mitä meille kertovat vanhat runot ja myytit siitä, miten vesi on koettu?"

Vedän avoimia luovan kirjoittamisen työpajoja, joissa kirjoittamisen kohteena on meri ja siihen liittyvät muistot. Kirjoittaessaan ihminen muistelee, palaa kirjoittamishetken tilanteeseen ja havainnoi sitä moniaistisesti. Kirjoittaminen on itsessään menetelmä, jonka avulla myös hiljainen ja kokemusperäinen tieto voidaan sanoittaa. Se myös tekee ihmisen tietoiseksi omasta tavastaan havainnoida. Se taas johtaa toimintaan.

"Suhteen syventyessä vastuuntunto kasvaa. Saaressa asuessa on helppo huomata myös muovin kulkeutuminen mereen. Saaressa on vuosikymmenien aikana sinne päätyneitä muoviköysiä, muovikanistereita, kyllästettyä puuta. Jätesäkkien lisäksi taskuni täyttyvät pienillä muovinpalasilla, joita kerään kävellessäni. Jos meri on kaiken elävän syntypaikka, se on myös kaiken roskan loppukohde."

Veen emosesta yhteistyöhön veden kanssa

Minua kiinnostaa myös pitkäaikaisen, ylisukupolvisenkin muistin ja ympäristösuhteen yhteys. Mitä meille kertovat vanhat runot ja myytit siitä, miten vesi on koettu eri aikoina? Ympäristösuhde onkin historiallinen, eri aikojen tapahtumiin ja käsityksiin yhteyksissä oleva, jatkuvasti muuttuva ilmiö.

Ympäristösuhteemme on tälläkin hetkellä muutoksessa. Eikä tämä johdu ainoastaan internetin tietotulvasta, vaan konkreettisista ongelmista sopeutua erilaisiin kriiseihin. Maailmanlaajuinen, globaali tilanne on yhtaikaisesti paikallisesti koettavissa. Tästä toimitimme hankkeessa kirjan *Muutoksen tyrskyt ja kotirannan mainingit – Kulttuurisia näkökulmia merentutkimukseen* (2020). Johdannossa kirjoitamme siitä, miten *"[v]esi on siitä erityinen olomuoto ja toimija, ettei se pysy vain omassa rannassa tai omalla alueella, vaan liikkuu ja leviää saasteineen."* Teoksen tavoite on avata tietä kulttuuriselle merentutkimukselle, jossa meri ymmärretään ihmisen toimintaa jäsentävänä ja välittävänä niin materiaalisena kuin aineettomana elementtinä ja toimintatilana.

Itselleni on vahvistunut näkemys, että vaikka puhumme ihmisen suhteesta veteen, tulisikin puhua ihmisen ja veden suhteesta tai yhteydestä, joka ei ole vain ihmislähtöistä tai ihmisen mielen tuote. Se edellyttää meren, veden tai ympäristön huomioimista yhteistyökumppanina kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin aikaansaamiseksi maapallolla.

Lopuksi toivon lukijan ottavan esille kynän ja paperia. Listaa siihen muutamalla sanalla viisi muistoasi, jossa meri, järvi, joki tai vesi jollain tavalla on joko taustalla tai merkittävästi mukana. Aloita sitten kirjoittamaan yhdestä näitä muistoista. Astu maisemaan, jossa muistosi tapahtuu. Aloita kirjoittamaan. Mikä vuodenaika on? Minkäikäinen olet? Mitä näet? Kuulet? Haistat? Keitä muita on mukanasi? Kirjoita kymmenen minuuttia. Anna kynän ja kirjoittamisen viedä. Älä mieti pilkkuja tai pisteitä. Nauti kirjoittamisesta ja sen tuomasta hetkestä. ❖

Lainaukset ovat Kourin kirjoituksia blogista, jonka hän kirjoitti yhdessä muiden hankkeen tutkijoiden kanssa hankkeen nettisivuille, ks. http://blogs2.abo.fi/seaher/blog-2/

Kirjoittaja on FT ja hän toimii tutkijana Åbo Akademissa. Hän on kiinnostunut ihmisen ympäristölleen antamista merkityksistä ja ihmisen ja ympäristön välisestä vuorovaikutuksesta.

Teksti ja kuva **Johanna Vuoksenmaa**

Kirkaslampi, Seitseminen, Ikaalinen

Pieni pikitukka, pippurisilmä. Ammatti-itkijä ja velho. Koskee pehmeästi ja tietävästi, piirtää outoja merkkejä ihoon, hoitaa, lääkitsee, ehkä parantaakin jostain, mitä en edes tiedä potevani. Sihisee kauniilla hiljaisella äänellä tasaista loitsua, jossa on H ja S-kirjaimia ja vokaaleja. Kun vieras poistuu, hän kääntää selkänsä ja sulkee silmänsä.

Johanna Vuoksenmaa on tamperelainen ohjaaja, käsikirjoittaja, valokuvaaja ja kirjailija. Hän inspiroituu ympäröivästä maailmasta, epätäydellisyydestä ja hyvästä huumorista.

Metsä paransi, lähiluonto laajeni

Yli 80 kalevalaista naista osallistui kyselyyn lähiluonnon merkityksistä koronakeväänä. Kysymyksissä kartoitettiin lähiluonnon merkityksiä ja käyttöä yleensä sekä suhdetta siihen poikkeuksellisena karanteenin aikana.

Teksti **Laura Seesmeri**, kuvat **kyselyyn vastanneet**

Lähiluonnon merkitys kasvoi pandemian aiheuttaman keväisen karanteenin takia. Vastaajat tosin toteavat, että lähiluonto ei ole ollut vieras ennenkään. Lähiluonnon käyttötavat saivat kuitenkin uusia merkityksiä. Siitä tuli uusi ikkuna maailmaan ja se sai toimia kuin kuvastimena jostakin maisemasta ja luontokohteesta, jonne rajoitusten takia ei päässyt.

Missä kevättä 2020 elettiin?

Moni vastaajista tuntui viettäneen kevättä hyvinkin lähellä luontoa tai maalaismaisessa maisemassa. Kaupungeissa olleet löysivät myös luonnontilaa läheltään. Monen ikkunasta näkyi metsää, peltoja, puistoja. Jonkun ikkunasta pilkotti vesi, jonkun ikkunasta oma piha tai vastapäinen kerrostalo. Koko suomalaisen maiseman kirjo tuntuu olleen läsnä ikkunanäkymissä. Jos näkymä on ollut turhankin staattinen, kuten vaikkapa vastapäisen kerrostalon seinä, on se ollut yksi syy lähteä ulos etsimään lähiluonnon tapahtumia.

Siellä, missä oltiin, löydettiin mukavasti ulos ja luontoon. Lähiluonnoksi suurin osa vastaajista määritti alueen, joka on tavoitettavissa kotiovelta kävellen tai pyörällä – tai kohteen, joka on tuttu ja jossa vieraillaan usein. Näin lähiluonnoksi määrittyy tuttuus kahdellakin tasolla; käytön ja mielen. Yllätyksettömyys ja sen tuoma pienten muutosten havainnointi on osa lähiluonnon merkityksiä. Monesta vastauksesta nousee myös esille kiitosta suomalaista luontoa ja kaupunkirakentamista kohtaan. Moni kiittelee sitä, että kaupungissakin moninainen luonto on saavutettavissa:

”Merenrantaa ja suojelumetsää sekä peltomaisemaa (upeaa, että Helsingissä tämä kaikki on tavoitettavissa lähellä!)”

Lähiluonnon käyttö

Lähiluonto osoittautui vastausten perusteella antavan mahdollisuuksia hyvin monenlaiseen toimintaan. Pelkän yksinäisen, omaa mieltä ja kuntoa kohottavan kävelyn lisäksi lähiluonnossa marjastettiin, sienestettiin, kerättiin superfoodia, tavattiin ystäviä ja sukulaisia sekä pyöräiltiin ja ratsastettiin. Luonnossa

Kuva Marit Heikkinen

myös tehtiin töitä, maalattiin ja valokuvattiin, hoidettiin puutarhaa ja metsää, ulkoilutettiin koiraa, sauvakäveltiin ja tarkkailtiin vuodenkiertoa; sen heräämistä ja kuolemista esimerkiksi seuraavin sanoin:

”Hoidan istuttamiani puita ja keskustelen luonnon kanssa. Tarkkailen lintuja ja ruokin niitä oikeana ajankohtana. Kylvän kesäksi pölyttäjille ravintokukkia …”

Liikunnan lisäksi luonto tarjosi mielelle tärkeää lepoa. Sen monimuotoisuus auttoi rauhoittumaan ja löytämään virkistystä, iloa ja lepoa. Uutisvirran epätoivoa paettiin lähimetsään, jossa luonto jatkoi normaalia sykliään.

Muuttunut maisema

Kotona oleminen ja oman lähiluonnon tunteminen ja käyttö olivat jo vakiintuneita monelle ennen kevään karanteeniaikaa. Mutta uudenlainen kevät myös avasi lähiluonnon moniaistisuuden heille, jotka eivät olleet niin tottuneita sitä havainnoimaan:

”Aistin voimakkaammin värejä, tuoksuja, näkyjä. Jostain syystä se, ettei päässyt matkustamaan, teki lähiluonnon aistimisen vahvemmaksi. Ihmettelin tätä; näinkö vahvasti ihmiset ennen elivät?”

”Uutisvirran epätoivoa paettiin lähimetsään.”

Jotkut kertovat lähiluonnon hiljentymisestä, jotkut taas sen ärsyttävästä ruuhkautumisesta. Lentokentän tai suuren pikatien lähistöllä ulkoilijat havaitsivat liikenteen puuttumisen. Se mahdollisti esimerkiksi eläinten tarkemman havainnoinnin. Kuultiin esimerkiksi lintujen laulua, jota muutoin ei ole havaittu. Kielteiset havainnot lähiluonnon muuttumisesta liittyivät ihmisruuhkiin:

”Ahdistuin koska lähiluonto täyttyi ihmisistä.”

Tuttu ja omaksi koettu reitti lähimetsässä olikin yhtäkkiä täyttynyt hälisevistä uusista käyttäjistä, jotka eivät osanneet kunnioittaa luonnon rauhaa:

”Kaikki luontokohteet olivat ylikansoitettuja.”

Kuva Tiina Satukangas

Kuva Seija Gauffin

Oma lenkki lähiluonnossa muuttui joillekin myös entistä sosiaalisemmaksi positiivisessa mielessä. Vastaantulijoita tervehdittiin ja saatiin jopa uusia tuttavuuksia naapurustosta, joita tavattiin yhteisillä kävelyillä:

”Lenkkipolulla tapasimme paljon enemmän ihmisiä. He tervehtivät ja olivat iloisia. Juttelimme jonkin verran. Muulloin Hämeessä ei juuri jutella outojen kanssa.”

Luonnosta tuli myös tila uudenlaiselle käytölle. Juhlia järjestettiin ulkona pikniknin merkeissä, ulkona pidettiin kokouksia, kuoroharjoituksia ja lukupiiriä. Yksi vastaaja havainnoi, että metsään rakennettujen majojen määrä kasvoi huimasti. Ehkä etäkoulua käyvät lapsetkin jättivät merkkinsä maisemaan. >

Kuva Seija Gauffin

Lähiluonnon maisema jatkumona

Monista vastauksista heijastuu se, että vastaajilla on elämässään ollut kuin sarja erilaisia lähiluontosuhteita. Muuttaessa tai tilanteen muuttuessa se lähiluonto, joka sattuu olemaan saatavilla voi toimia peilinä kaikkiin elettyihin maisemiin ja luontokohteisiin. Lähiluonto voi toimia kuin pienenä mallimaana maisemasta, joka liittyy toiseen elämänvaiheeseen ja muualla elettyyn paikkaan:

”Jokaisesta pienestä kalliolla kasvavasta sammaleesta ja ruohotupsusta saan viestin entisistä maisemista, joista olen saanut nauttia!”

Vaikka lähiluonnossa jokin muuttujatekijä häiritsisi, pysyy taivas, tuoksu ja moni ääni samalla tapaa muuttuvina vuodenkierron mukaan. Monelle mieleenpainuvia ja tärkeitä ovat metsän tuoksut, taivaan valojen vaihtelut ja esimerkiksi tuulen äänet. Aina yksityiskohtien toistuvuus ei kuitenkaan tee luontokohteista yhtä ja samaa suuruutta vaan moninaisuus on sitä, että omaan elämänhistoriaan kuuluu erilaisia maisemia, joita ei halutakaan sekoittaa.

Lähiluonto tarjosi muistumia menneistä tai juurrutti aikaan, jos se oli sama kuin omilla menneillä sukupolvilla:

”Siellä on läsnä sukupolvien jatkumo se antaa avaruutta elämään.”

Syvä luontosuhde

Vastaajille lähiluonto on arkinen ja helposti tavoitettava, mutta kokemukseltaan se linkittyy syvään luontokokemukseen. Pienikin pyrähdys lähiluonnossa voi muistuttaa elämän mittasuhteista, omasta minästä osana evoluutiota ja luonnon suuruutta. Havainnot lähiluonnosta voivat myös olla kuin auttava peili:

”Lähiluonto antaa voimaa, koska se on aina kaunis, kun se selviää vaikeuksista, tiedän, että minäkin selviän.”

”Luontosuhde on osa minuutta.”

Helppous tai luonnontilaisen alueen pienuus ei vähennä sen suuria elämyksiä. Monet kirjoittavat luonnon ja kulttuurin yhteyksistä. Luetut tarinat saavat uuden elämän metsäkävelyllä, suomalainen musiikki ja kuvataide peilautuvat omiin kokemuksiin. Luontosuhde on osa minuutta tai päinvastoin; minä olen osa luontoa:

”Olen osa pohjoisen luontoa, luonto ei kuulu minulle, vaan minä kuulun luontoon.”

Lähiluontokin on osa ajallista ja kulttuurillista jatkumoa;

”Luonto saa tunteen ajattomuudesta kasvamaan ja on helppo resonoida oman esivanhempiin liittyvien kokemusten ja kertomusten synnyttämiin tunteisiin.”

Mielenrauhan, virkistyksen, lohdutuksen ja hyvän yksinäisyyden lisäksi lähiluonto on osa onnellisuutta:

”Minulle lähiluontoni on paikka, jossa tunnen onnellisuuden hyrisevän nahkani alla :)”

Toivotaan, että nämä kokemukset eivät väisty, vaikka rajoitukset liikkumiseen toivottavasti poistuvatkin tulevaisuudessa. ❖

Kirjoittaja on porilainen kalevalainen nainen ja maisemantutkimuksesta väitellyt filosofian tohtori, jonka erityisinä kiinnostuksen kohteina ovat maiseman kokemuksellisuus ja aistimellisuus, maiseman kerronnallisuus sekä taidelähtöiset kenttätyöt etnografiassa.

INFO

Pirta-lehdessä 3/2020 julkaistu keruukehotus “Menitkö metsään? Vaelsitko soilla tai rannoilla?” tuotti hienon tutkimusmateriaalin. Lomakkeeseen vastasi 81 ihmistä ja lisäksi tuli kirjallisia avoimia vastauksia, kymmenittäin valokuvia ja yksi video. Aineiston kerääjä tulee käyttämään aineistoa tieteellisessä artikkelissa.

Kiitos kaikille vastanneille!

- Laura Seesmeri

Teksti **Seija Wähä-Verkkomäki**

”Kaikki kielet ovat rikkautta, mutta äidinkieli on rakkautta”

SUOMEN KIELI on sydämen kieli ja minulle vahvan identiteetin ja kulttuurin peruskivi. Olen asunut Ruotsissa kohta 60 vuotta ja koen maan kotimaakseni, mutta synnyinmaa on aina synnyinmaa. Olen kynsin hampain pitänyt kiinni äidinkielestäni ja juuristani, kotona olemme aina puhuneet suomea. Lapseni ja kaksi lastenlastani ovat täysin kaksikielisiä. Tyttäreni työskentelee opettajana Upplands Väsbyn Ruotsinsuomalaisessa koulussa. Pojallanikin on ollut suuri etu suomen kielestään työelämässään, omaa firmaa pyörittäessä. Tänä vuonna vanhuuseläkkeelle päästyäni minut värvättiin äidinkielenopettajaksi Hallstavikin kouluun – samaan, jossa lapseni kävi peruskoulun.

1980-luvulla Ruotsissa oli mahdollisuus käydä kuusi luokkaa suomen kielellä. Tänään se on supistunut yhdeksi vaivaiseksi tunniksi viikossa. On kova haaste saada muutos parempaan suuntaan, jottei kielemme näivety ja kuole kokonaan. Ruotsinsuomalainen vähemmistömme kuuluu yhtenä viiteen kansalliseen vähemmistöön, jotka Ruotsin valtio on tunnustanut. Meillä on erityiset oikeudet kielen ja kulttuurin suhteen.

Otin yhteyttä Roslagenin Kalevalaisiin Suomen 100-vuotisjuhlavuonna. He ottivat minut avosylin vastaan ja ehdottivat jossain vaiheessa, että ryhtyisin vetämään SVT Finskan aloittamaa suomenkielistä Våga Finska -opintopiiriä. Siitä tuli jymyjuttu ja iloksemme ryhmiin osallistui suomen kielen elvyttäjiä sekä kielestämme ja kulttuuristamme kiinnostuneita ruotsalaisia. Olen myös ollut vetäjänä lukupiireissämme, jossa olemme lukeneet esimerkiksi *Tuntemattoman Sotilaan* ja Tiina Piilolan *Kalevalan naiset*. Usein on niin, että en etsi kirjallisuutta, vaan kirjat etsivät minut ja puhuttelevat.

Toinen sydäntäni lähellä oleva asia on kirjoittaminen. Olen tehnyt useita kansalaisaloitteita suomen kielen aseman vahvistamisesta, kirjastotoiminnasta, tulkkipalveluista, saunakulttuurista ja hallintoalueemme esille tuomisesta. Olen myös aktiivinen verkossa; siellä on mahdollisuus vaihtaa ajatuksia muiden aktiivisten ruotsinsuomalaisten kanssa. Siellä jaan myös tietoa ja herättelen keskustelua vähemmistömme asioista ja oikeuksista sekä kerron kalevalaisten naisten toiminnasta. Kulttuuri ei ole minulle työväenluokan tytölle ”hienohelmaisuutta”, vaan luovaa työtä.

Äitini Eila Marjatta sanoi aina, että ”ihminen ei saa olla utami.” Meillä ”Käläviällä” se tarkoitti, että pitää uskaltaa avata suunsa ja sanoa mielipiteensä eikä olla mikään tuppisuu. Sana Utami on vasta viime vuosina valjennut minulle. Se tarkoittaa villiä poroa. Vahvana naisena äiti ehkä tarkoitti, että ”älä anna kenenkään määrätä pääsi yli.”

Isomummuni Hilda Sofia opetti, että ”metsä vastaa niin kuin sinne huutaa.” Hän istui kivellä tai pihapuiden katveessa ja katsoi meidän lasten perään. Hän varoitti meitä, että ”Elekää menkö sikiät poies kartanolta! Eläkä mee tyttö jokivarthen! Näkki vie!”. Koen, että olen tuomen tuoksuun tuudittama. Metsässä ihminen on lähinnä Luojaa ja henkeä. Siellä on oltava kuin kirkossa, puhua kuiskaten tai olla vaiti ja kuunnella hiljaisuutta. ❖

Palstalla kalevalaiset naiset kertovat, mikä heille on tärkeää.

Kirjoittaja on kalevalainen nainen Norrtäljestä, jonka sydäntä lähellä ovat kulttuuri, kirjallisuus, suomen kieli ja kansalaisaktivismi.

Teksti **Sirkka-Liisa Mettomäki** ja **Petra Nikkinen**

Kevätpuuhastelua

”Kevät keikkuin tulevi, talvi suuta vääristellen”. Pitkän ja poikkeuksellisen talven jälkeen kevät häämöttää jo aivan nurkan takana. Kevääseen kuuluu ehdottomasti kaikenlainen kiva puuhastelu.

Joulupyhien jälkeisiä viikkoja kutsutaan härkäviikoiksi, Nimitys viittaa pitkään arkiseen ja pyhättömään aikaan. Härkäviikot päättyvät helmikuun loppupuolella laskiaiseen. Nimi laskiainen tulee sanasta laskea tai laskeutua. Laskiaisena valmistaudutaan alkavaan paastoon.

KEITÄ HERNEROKKAA

Hernekeitto on laskiaisen ja torstaipäivien perinneruoka. Traditio on vanha: keskiajalla perjantai oli katolinen paastopäivä. Ennen paastoa piti syödä hyvin, ja siksi herne- tai papukeitto oli sopiva ruoka.

Hernesoppaan tarvitset 4 dl kuivattuja herneitä, noin 2 l vettä, 500 g savustettua porsaanpotkaa tai kinkun luuta ja suolaa.

Liota herneitä litrassa vettä yön yli ja pane ne liotusvedessään kiehumaan. Lisää vettä ja pane savupotka joukkoon (poista potkasta kamara, ellet halua tuntuvaa savun makua soppaan). Anna kypsyä miedolla lämmöllä noin kaksi tuntia. Nosta liha kattilasta ja irrota luusta. Poista lihasta rasva ja jänteet (myös kamara, ellet poistanut sitä jo alkuvaiheessa). Leikkele liha paloiksi ja pane uudelleen keiton joukkoon. Tarkista sakeus ja maku. Maun mukaan keittoon voi lisätä esimerkiksi sipulia tai porkkanaa. Mausteina kannattaa kokeilla myös meiramia, paprikaa, sinappia tai valkosipulia. (Lähde: Martat)

LEIVO LASKIAISPULLIA

Taikina

50 g hiivaa
5 dl maitoa
2 kananmunaa
2 dl sokeria
1 ½ tl suolaa
1 rkl kardemummaa
noin kilo vehnäjauhoja (14–16 dl)
150–200 g voita

Voiteluun kananmunaa ja raesokeria tai/ja mantelirouhetta

Täyte

2 dl kuohukermaa
1 tl sokeria
1 tl vaniljasokeria
mantelimassaa tai mansikkahilloa

Sekoita hiiva kädenlämpöiseen maitoon. Lisää munat, sokeri, mausteet ja osa jauhoista. Sekoita taikina tasaiseksi. Alusta loput jauhot taikinaan. Lisää viimeisenä huoneenlämpöinen, pehmeä voi.

Anna taikinan kohota liinalla peitettynä vedottomassa paikassa kaksinkertaiseksi.

Leivo taikinasta pullia. Anna niiden kohota pellillä liinan alla. Voitele pullat munalla. Ripottele pinnalle raesokeria ja/tai mantelirouhetta. Paista pullia uunin keskitasolla 220 asteessa n. 10–12 min tai kunnes pullat ovat kauniin värisiä ja kypsiä. Vatkaa kuohukerma vaahdoksi. Mausta sokereilla. Halkaise jäähtyneet pullat. Täytä ne mantelimassasiivuilla tai mansikkahillolla sekä kermavaahdolla. (Lähde: Valio)

Pullia nauttiessa voit aloittaa jokavuotisen keskustelun siitä, kumpi on parempaa: laskiaispulla hillolla vai mantelilla.

HILJAINEN VIIKKO JOHDATTAA PÄÄSIÄISEEN

Malkomaanantaita, tiukutiistaita, kellokeskiviikkoa, kiirastorstaita, pitkäperjantaita ja lankalauantaita seuraa pääsiäinen, joka on kristinuskon tärkein juhla. Pääsiäiseen liittyy myös kansanuskoa: ihmiset juhlivat keväällä sitä, että talvi päättyy ja luonto herää eloon. Uskottiin, että silloin aurinko tanssii.

Monien perheiden perinteisiin kuuluvat pääsiäismunien maalaaminen ja piilottaminen. Lammasruuat, mämmi ja pasha ovat perinteisiä pääsiäisen herkkuja.

MAALAA PÄÄSIÄISMUNIA

Kananmunia voi värjätä hyödyntämällä eri ruokia ja juomia, kuten kahvia, mustikkaa tai teetä. Suomessa vanha tapa on ollut keittää munat sipulinkuorien kanssa.

Kananmunia voi myös maalata vesiväreillä, akryylimaalilla tai elintarvikeväreillä. Muna kannattaa tyhjentää ennen maalaamista. Näin koristeltu muna säilyy seuraavaan pääsiäiseen ja vuosien saatossa saat ainutlaatuisen kokoelman pääsiäispöytääsi koristamaan.

OTA VARASLÄHTÖ KEVÄÄSEEN – KASVATA RAIRUOHOA

Laita astiaan multaa, lisää vettä ja siemeniä. Pidä astiaa ikkunan lähellä ja kastele joka päivä. Viikon kuluttua sinulla on kaunis ruohomatto, jonka voit koristella pajunoksilla, tipuilla ja muulla pääsiäisrekvisiitalla.

Tiesitkö, että rairuohon kasvatus on melko uusi traditio? Tapa yleistyi Suomessa sotien jälkeen 1960-luvulla. Rairuoho symboloi kevättä ja luonnon heräämistä.

HAE VOIMAA KEVÄTAURINGOSTA

Kevät on parasta aikaa nauttia pikkuhiljaa lisääntyvästä auringonvalosta. Keväthanget kutsuvat hiihtäjiä ja kävelijöitä, ja kevät on myös oivallista aikaa ryhtyä pihapuuhasteluihin, seurata muuttolintujen paluuta tai laittaa parveke kevätkuntoon.

Kevään ensimmäisiin istutuksiin sopivat parhaiten kylmää kestävät sipulikasvit, kuten narsissit, tulppaanit ja helmililjat. Pientä pakkasta kestäviä ovat myös leinikki, erilaiset orvokit, kaunokainen ja kevätesikko. Vihreää väriä tuovat lisäksi muratti, hopealehti ja laakerinlehti.

LÄHDE VAPPUPIKNIKILLE

Suomessa toukokuun ensimmäistä vietetään työväen, ylioppilaiden ja kevään karnevaalijuhlana. Vuodesta 1979 vappu on ollut Suomessa virallinen liputuspäivä, suomalaisen työn päivä. Jos sää suosii lähde vappupiknikille, ja pakkaa mukaan perinteisiä vappuherkkuja: munkkeja, tippaleipiä, perunasalaattia ja nakkeja – ja juomaksi tietenkin simaa. ❖

Kulttuuriperintöaineistot kotoutumisen ja kielenoppimisen tukena

Tiedätkö, miksi laskiaisena on tapana laskea mäkeä? Entäpä miten vapusta tuli opiskelijoiden suuri karnevaali? Mistä kuukausien suomenkieliset nimet oikein tulevat?

Teksti **Minna Sorri**, kuvitus **Hanna Ruusulampi**

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toteuttama Juhlakalenteri on uusi monimediainen oppimateriaaliaineisto suomalaisista juhlista. Se pyrkii vastaamaan moniin visaisiin kysymyksiin, jotka askarruttavat suomen kielestä ja suomalaisesta kulttuurista kiinnostuneita. Mukana on sekä vanhoja että tämän päivän tapoja viettää pääsiäistä, vappua, juhannusta, kekriä ja halloweenia, itsenäisyyspäivää ja joulua. Juhlakalenteri sisältää myös tietoa kuukausien eri merkkipäivistä.

Kiperiä kysymyksiä esitetään paljon suomen kielen oppitunneilla, ja aineisto onkin suunnattu uusille suomalaisille ja ulkosuomalaisille suomalaisen kulttuurin ymmärtämisen tueksi. Juhlakalenteri on toteutettu sellaisella suomen kielellä, jota myös suomea toisena tai vieraana kielenä opiskelevien on helppo ymmärtää. Suomi toisena kielenä (S2) tarkoittaa, että suomen kieltä ja suomalaista kulttuuria opitaan Suomessa suomenkielisessä ympäristössä. Tänä päivänä eritaustaisia suomen kielen oppijoita on kaikissa ikäryhmissä ja S2-opetusta tarjoaa laaja joukko oppilaitoksia ja koulutuksen järjestäjiä. Suomen kieli ja suomalainen kulttuuri vuotuisine juhlineen kiinnostaa myös Suomen rajojen ulkopuolella: maailmalla ulkosuomalaisia on yli 1,6 miljoonaa ja Suomi-kouluja yli sata, minkä lisäksi yli 80 yliopistossa voi opiskella suomen kieltä.

Juhlakalenterissa on hyödynnetty uudella tavalla arkistopedagogiikkaa ja kulttuuriperintöaineistoja suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin oppimisessa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kokoelmia ja arkistotutkijoiden tietämystä on hyödynnetty erityisesti perinteen ja nykykulttuurin aloilta. Arkiston aineistossa tavallisten kansalaisten ääni pääsee kuuluviin ja kulttuuriset ilmiöt heräävät eloon autenttisten kokemusten kautta. Juhlakalenteri on yksi esimerkki siitä, miten kulttuuriperintöaineistoja voi hyödyntää kotoutumisessa ja uuteen kulttuuriin tutustumisessa.

Suomalainen kulttuuri vuotuisjuhlineen kiinnostaa myös ulkosuomalaisia.

Interaktiivista juhlaperinnettä

Juhlakalenteri sopii hyvin myös monikulttuurisille oppijaryhmille. Oppimateriaalissa on painotettu kulttuurien vuorovaikutuksellisuutta, sillä kokemusten vertailu

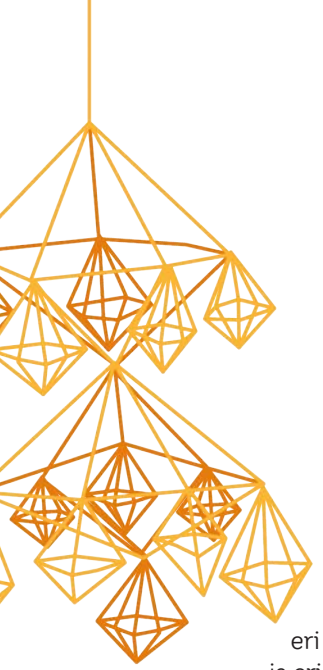

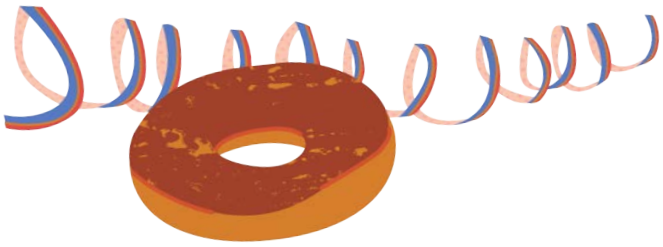

eri puolilta maailmaa ja eri aikoina tukee kulttuurisen monimuotoisuuden ymmärrystä. Oppimistehtävät sisältävät harjoituksia, joissa jokainen pääsee kertomaan omasta kulttuuritaustastaan ja jakamaan tietoa muille. Yhdessä voidaan tarkastella erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta, mutta toisaalta löytää myös paljon yhtäläisyyksiä ja kulttuurien samankaltaisuuksia.

”Kulttuuriset ilmiöt heräävät eloon autenttisten kokemusten kautta.”

Juhlakalenterin monipuolinen sisältö auttaa havainnollistamaan kulttuurisia ilmiöitä sekä tukee erilaisten oppijoiden oppimista. Tututkin ilmiöt selitetään sanallisesti, ja kalenteriin on tuotettu myös videomateriaalia, joissa ääneen pääsevät uudet suomalaiset. Haastatteluissa he kertovat suhteestaan suomalaisiin juhliin ja miten he yhdistelevät eri kulttuurien perinteitä omassa elämässään.

Juhlakalenteri sisältää varmasti uutta tietoa myös monelle suomalaisesta kulttuurista paljon tietävälle. Juhlakalenterissa on tämän päivän juhlanviettotapojen lisäksi runsaasti arkiston vanhoja perinneaineistoja sekä tietoa siitä, miten eri tavat ovat muotoutuneet historiallisesti ja osana eri kulttuureja. Juhlakalenteri auttaa hahmottamaan kulttuureita menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden jatkumoina.

Juhlakalenteria voi hyödyntää kotoutumisen tukena ja suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin opetuksessa. Juhlakalenterin avulla avautuu uusia mahdollisuuksia ymmärtää kulttuurin sisältämiä merkityksiä, minkä lisäksi se myös kannustaa tutustumaan lähiympäristön toimintaan ja luomaan omia perinteitä. Juhlakalenteri voi toimia myös yhtenä etäopiskelun työkaluna eri-ikäisille oppijoille poikkeuksellisena korona-aikana. ❖

https://juhlakalenteri.finlit.fi

Kirjoittaja on S2-opettaja. Hän on työskennellyt SKS:n Kulttuuriperintöaineistot ja uusi suomalaisuus -hankkeessa arkistopedagogina vuonna 2020.

Kuvat ovat Hanna Ruusulammen kuvitusta Juhlakalenteriin.

SKS:n virtuaalisessa arkistosalissa kansanperinne- ja muistitietokokoelmat heräävät eloon. Pääset muun muassa käymään kansanparantajan vastaanotolla, seuraamaan loitsimista, kuulemaan satuja ja ratkaisemaan arvoituksia. https://vierailuarkistoon.finlit.fi

Kuva Gary Wornell

Teksti **Pirkko Nuolijärvi**, **Hanna Lappalainen** ja **Kaarina Hippi**
Kuva **Sakari Röyskö**

Suomalaisten monikielisyys

Suomi ei ole koskaan ollut yksikielinen. Kautta aikain täällä on asunut ihmisiä, jotka ovat käyttäneet useampaa kieltä. Nyky-Suomessa kielten kirjo on vain lisääntynyt, ja monet ovat lapsuudesta lähtien monikielisiä.

Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuonna käynnistyi Helsingin yliopistossa Koneen Säätiön rahoittama tutkimushanke Sata suomalaista kielellistä elämäkertaa. Hankkeessa on tallennettu yli sadan erikielisen suomalaisen kokemuksia omasta kielestä tai omista kielistä, suhteesta muihin kieliin ja kielellisen elämän muutoksista. Projektin yhtenä tavoitteena on osoittaa, miten monikielisyys täällä ilmenee ja mikä rooli eri kielillä on yksilön elämässä. Teos *Suomalaisten kielellistä elämää* (SKS), joka ilmestyi joulukuussa 2020, tarjoaa erilaisia näkökulmia tähän monipuoliseen aineistoon.

Keitä on haastateltu?

Haastateltaviksi on valittu jokaisella Suomen itsenäisyyden ajan vuosikymmenellä syntyneitä (6–104-vuotiaita). Tutkittavat asuvat eri puolilla Suomea, kaupungeissa, taajamissa ja maaseudulla, toimivat tai ovat toimineet erilaisissa ammateissa tahi käyvät koulua tai opiskelevat. Suomen- ja ruotsinkielisten lisäksi on haastateltu alkuperäiskansaan kuuluvia saamenkielisiä sekä niin sanottujen vanhojen vähemmistökielten (jiddiš, karjala, romani, suomalainen ja suomenruotsalainen viittomakieli, tataari ja venäjä) ja suurimpien uusien kieliryhmien edustajia (esimerkiksi albania, arabia, englanti, kiina, kurdi, somali, vietnam, viro, thai, turkki). Ruotsinkielisiä on haastateltu ruotsiksi, viittomakielisiä suomalaisella ja suomenruotsalaisella viittomakielellä ja kaikkia muita suomeksi.

Haastattelun teemat käsittelivät haastateltavien asuinhistoriaa, perhettä, elämänvaiheita ja kieliympäristöjä, käsityksiä omasta kielenkäytöstä ja kielitaidosta sekä eri kieliin ja kielimuotoihin, kuten murteisiin ja slangiin, liittyviä näkemyksiä. Pyrkimyksenä oli saada mahdollisimman kattava kuva haastateltavan kielellisestä elämänkaaresta ja eri elämänvaiheisiin liittyvistä kielenkäyttötilanteista.

Osa haastatelluista valokuvattiin, kuten itäsuomalainen Anneli (s. 1940-l.), toimittaja, jonka pääkielet ovat karjala ja suomi, ja Katja (s. 1980-l.), joka on muuttanut Itä-Suomesta pääkaupunkiseudulle ja työskentelee erikielisten lasten parissa. Toisenlainen tausta on äidinkielenään tigrinjaa puhuvalla Yohanalla (s. 1990-l.), joka on muuttanut lapsena Sudanista perheensä kanssa Suomeen, ja Aimolla (s. 1960-l.), joka aikuisena on palannut lapsena menettämäänsä inarinsaameen. Karin, suomenruotsalainen lukiolainen, kokee itsensä kolmikieliseksi, sillä suomen ja ruotsin lisäksi hänellä on vahva englannin kielen taito. Jokaisen yksilön kielellinen elämäkerta ja katse maailmaan on ainutlaatuinen, ja silti meillä kaikilla on paljon yhteistä.

Miltä suomalaisten kielimaailma näyttää?

Monen nykysuomalaisen kielivarannossa on neljä tai viisi kieltä. Osa kielistä on peräisin kaksikielisestä kodista, osa on opittu koulussa ja osa on käytössä työelämässä ja vapaa-aikana. Monet haastattelemamme nuoret miehet kertovat oppineensa englantia tietokonepeleistä. Viime vuosina suomalai-

Suomen kieli on Yohanalle osa elämää, arkea ja ajatustapaa. Joitakin tunteita hän ilmaisee kuitenkin parhaiten tigrinjaksi.

>

“Monen nykysuomalaisen kielivarannossa on neljä tai viisi kieltä.”

nen kielikartta on saanut väriä uusista kielistä, kun Suomeen on muuttanut ja täällä on syntynyt lapsia erikielisiin perheisiin.

Pitkään hellitty stereotypia yksi- tai kaksikielisestä Suomesta antaa virheellisen kuvan suomalaisten kielitaidosta. Ei ole tavatonta, että yksilö hallitsee isän tai äidin kieltä venäjää, ympäristön tai toisen vanhemman kieltä suomea, ja sen lisäksi vähintään englantia. Yhtä lailla yhä useampi suomalainen taitaa esimerkiksi viroa, vietnamia, kiinaa, kurdia, turkkia ja muita kieliä, joita he ovat omaksuneet jo lapsena, sen lisäksi, että he osaavat suomea, englantia ja monet muitakin kieliä. Kuvaa monipuolistaa vielä se, että eri murteiden ja yleiskielen käyttö voidaan katsoa yhtä lailla monikielisyydeksi, joka helposti jää näkymättömiin.

Kun perheessä on useampia kieliä, vanhemmat joutuvat valitsemaan kielistrategiansa; puhutaanko vähemmistökieltä, kahta kieltä vai enemmistökieltä suomea ja mikä on eri kielten asema perheen vuorovaikutuksessa? Näitä strategioita mietitään nykyään yhä useammassa suomalaisessa perheessä. Ratkaisut vaihtelevat perheittäin ja tilanteittain.

Vaikka erilaiset muutot ovat muokanneet Suomen kielikarttaa viime vuosikymmeninä enemmän kuin ennen, on yhä suomen- ja ruotsinkielisiä suomalaisia, jotka eivät ole muuttaneet kertaakaan elämässään. Tämä ei silti merkitse sitä, että he olisivat yksimurteisia tai yksikielisiä. Vaikka heidän kielimuotonsa on jokin paikallismurre, he ovat hyvin tietoisia murteiden ja yleiskielen eroista ja ovat tekemisissä erikielisten ja -murteisten kanssa. He ovat henkisesti monipaikkaisia, vaikka olisivat koko ikänsä asuneet yhdellä ja samalla paikkakunnalla.

Hankkeessa on tutkittu myös kielikäsityksiä. Haastateltavat ovat kuvanneet suhdettaan muihin kieliin, murteisiin ja monikielisyyteen, mutta he kertovat myös suhtautumisestaan erilaisiin kielen ilmiöihin: millainen kohteliaisuus miellyttää, mikä omassa tai toisten kielenkäytössä ärsyttää, millaista kieltä he toivovat käytettävän mediassa tai mitä havaintoja he muuten ovat tehneet kielenkäytöstä?

Mikä on hankkeen ja teoksen sanoma?

Tutkimuksen yksi tehtävä on analysoida, miltä todellisuus näyttää, lisätä tietoa ja vähentää siten osaltaan muihin ihmisryhmiin kohdistuvia ennakkoluuloja. Meidän pyrkimyksemme on osoittaa, että kielistä ja taustoista riippumatta Suomi on kaikkien täällä asuvien kotimaa. Jokaisella on oikeus ilman pelkoa käyttää tässä maassa omaa äidinkieltään ja oppia sitä lisää ja samalla olla osa suomen- tai ruotsinkielistä yhteisöä. ❖

Lue lisää:

Hippi, Kaarina, Lappalainen, Hanna & Nuolijärvi, Pirkko (toim.) 2020: *Suomalaisten kielellistä elämää. Sata suomalaista kielellistä elämäkertaa -hankkeen satoa.* Helsinki: SKS.

Kirjoittajat Hanna Lappalainen ja Pirkko Nuolijärvi ovat johtaneet Sata suomalaista kielellistä elämäkertaa -hanketta, Kaarina Hippi on toiminut post doc -tutkijana.

Suomen lasten Kalevalasta se alkoi

Vuonna 2009 ilmestyi Kirsti Mäkisen Suomen lasten Kalevala Kaarina Brooksin englanniksi kääntämänä ja uusi laitos 2020. Nyt julkaisemista odottavat Vanhan ja Uuden Kalevalan englanninnokset.

Teksti **Sirkka-Liisa Mettomäki**

Kaarina Brooks oli yhdeksän vuotta vanha, kun perhe muutti Kanadaan. Uuteen kieleen ja uuteen kulttuuriin sopeutuminen on vaikuttanut hänen myöhempään elämäänsä siten, että kiinnostus kieleen ja erilaisiin kulttuureihin on näkynyt hänen valinnoissaan. Opettajan työn ohessa hän on kirjoittanut lastenkirjoja ja tehnyt käännöstöitä. Hän kertoo, miten Kanadaan muutossa "suurin vaikeus oli, ettemme kukaan puhuneet englantia ja minä, etenkin, olin hieman itsepäinen enkä halunnut opetella mitään englanniksi".

Kalevalaa kääntämään

Kalevala ja suomalainen kansanperinne on selvästikin Kaarina Brooksille tärkeää. Hän kertoo, miten luki vanhempiensa *Kalevalan* ja ihastui heti sen kieleen, vaikka ei kaikkia sanoja ymmärtänytkään. Myös Eino Leinon *Helkavirret* ovat jääneet hänen mieleensä.

Kun häntä pyydettiin kääntämään Kirsti Mäkisen *Suomen lasten Kalevala,* hän ei epäröinyt, eikä Raili-siskokaan, joka oli alusta saakka mukana käännöstyössä. Kaikkien kirjallisten töidensä ohessa Kaarina Brooks on tehnyt elämänmittaisen urakan välittäessään tietoa kulttuuriperinnöstämme maailmalle. Jäämme odottamaan Vanhan ja Uuden Kalevalan uusia englanninnoksia.

Laulettava eepos

Alkuperäisiä teoksia harvemmin kirjoitetaan uudelleen nykysuomeksi tai nykyenglanniksi. Mutta on tavallista, että jokainen sukupolvi saa klassikoista – Shakespearesta *Kalevalaan* – uudet, oman aikansa käännökset. Kaarina Brooksin mielestä J. M. Crawfordin (1888) ja W. F. Kirbyn (1904) käännökset ovat vanhanaikaista, nykylukijalle vaikeaa englantia. Lisäksi Crawfordin käännös on tehty saksalaisesta käännöksestä, ei alkukielestä.

Toinen merkittävä syy käännöstyöhön ryhtymiseen Kaarina Brooksille oli se, että uudemmat Kalevalan englanninnokset, Eino Fribergin vuodelta 1988 ja Keith Bosleyn vuodelta 1989, eivät olleet laulettavia.

– Halusin *Kalevalan*, jota voi laulaa, jos jollakin on halu ryhtyä laulamaan.

Reen hippulat

Kalevalan kieli ei ole suomalaisillekaan helppoa, mutta miten kääntää "kalevalainen maailma" toiseen kulttuuriin, toiselle kielelle. Kaarina Brooks kertoo, miten suurena apuna hänelle oli Aimo Turusen teos *Kalevalan sanat,* " jossa on selityksiä niille sanoille jotka eivät ole yleisesti enää suomen kielessä käytössä, kuten kaikki hevosen remmit ja reen hippulat, sekä jousipyssyn osat (joita on ihmeen paljon!) ym. ym."

– Käytin myös Googlea saadakseni kuvan, miten esimerkiksi pellavaa kylvetään ja käsitellään, jotta siitä saadaan verkko kalastusta varten.

Kettuja, karhuja ja keittokirjoja

Kaarina Brooks on tehnyt suomalaisia kansantarinoita laajemminkin tunnetuksi

englanninkieliselle lukijakunnalle. Vuonna 2001 ilmestyi kirja ketusta, 2003 peikosta ja vuonna 2005 karhusta. Kirjojen materiaalina on K. Merikosken *Suomen kansan satuja I,* jonka tarinat ovat Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkistosta.

– Piirsin näihin kirjoihin myös kuvat. Kaikki, oven kädensijaa ja tuulimyllyä myöten, ovat suomalaista. Löysin tarvitsemiani kuvia vanhoista kirjoista, mutta kun en tiennyt, miten se karhu istuu siellä uunin pankolla, kirjoitin Suomeen sedälleni, joka piirsi kuvan ja lähetti sen minulle.

Kaarina Brooksin muista julkaisuista mainittakoon toiseen maailmansotaan sijoittuva seikkailuromaani *Boy from Karelia* (Wisteria Publications 2017), joka perustuu hänen ystävänsä isän muistelmiin. Lisäksi hän on kirjoittanut yhdessä Raili-sisarensa kanssa keittokirjan *Rooting for Food – Nutritious Finnish Vegetable Recipes from the Lean War Years* (Wisteria Publications 2017), jossa on julkaistu Marttojen sota-ajan reseptejä sekä sukulaisten kirjeitä ja muistelmia sota-ajalta. ❖

Hyvää Kalevalan ja suomalaisen kulttuurin päivää!

Kiven kiilto

KYLÄN MUUT asukkaat ylenkatsoivat metsäsuomalaisia. Heidän kerrottiin olevan pakanoita, metsäkansaa, jotka kainostelematta kylpevät yhdessä alasti niissä taloissa, joita he kutsuvat saunoiksi.

Britt Karin Larsenin historiallisessa romaanissa kuvataan Norjan ja Ruotsin rajametsien etnisen vähemmistön, metsäsuomalaisten elämää suomalaismetsissä 1800-luvun puolivälissä. Teosten historiallinen tausta on osa Suomen historiaa.

Vaasa-kuninkaiden kausi aloitti muuton Suomesta Ruotsin suomalaismetsiin nälänhätää, veroja ja sotia pakoon. Muutto oli osin työperäistä, osin kurjuuden pakoa. Ruotsi tarvitsi työvoimaa kaivoksiin ja erämaiden asuttamiseen, kaskeamiseen. Lähtijät olivat lähinnä Savon seudulta ja he muuttivat Värmlannin metsiin.

Kirjan teksti on taianomaista, niin kuin metsäkin. *"Metsän halki kulkee nainen, koukkuselkäinen pikku eukko, kuiva ja kevyt kuin tuohenkäppyrä, kontti selässä ja neuletyö käsissään."* Kirjaa lukiessa mieleen tulvahtaa muistoja omista lapsuuden kesistä, joita saimme viettää Värmlannissa, Käckåsen nimisessä savupirtissä. Kuvittelimme silloin, miten täällä on ennen asuttu ja eletty. Opimme myös kunnioittamaan luontoa ja sen asukkaita, he asuivat siellä vakituisesti, me olimme vain vieraina.

Kirja herättää eloon yhden aikakauden ihmiset ja päästää kurkistamaan heidän elämäänsä. Kirjan henkilöiden Linan, Tanelin ja muiden metsäsuomalaisten elämän seuraaminen on koukuttavaa. Tarina pitää otteessaan koko lukuelämyksen.

Romaani on osa norjalaisen kirjailija Britt Karin Larsenin *Finnskogen*-sarjaa. Aikaisemmin on ilmestynyt: *Elämän kehto* ja *Taivaankarhun metsä*. Romaanit ovat luettavissa myös itsenäisinä teoksina. ❖

Teksti Eriikka Sailo

Finnskogen, Kiven kiilto
Britt Karin Larsen, Minerva 2020.

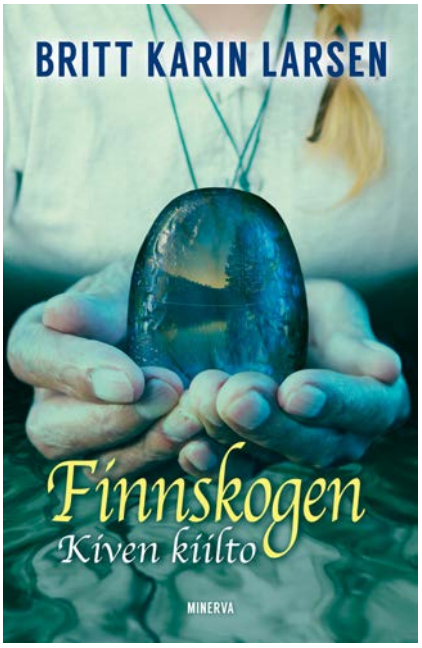

Vaiettu inkerinsuomalaisuus

NYKYISEN PIETARIN alueen suomalaisväestö kohtasi Stalinin etnisen puhdistuksen karkotuksineen, teloituksineen ja vankileireineen. Näiltä inkeriläisiltä kiellettiin suomen kieli ja luterilainen usko, inkerinsuomalaiset kylät hiljenivät. Jatkosodan loppuvuosina yli 60 000 inkerinsuomalaista siirrettiin Suomeen, mutta välirauhan jälkeen toimeenpantiin paluu Neuvostoliittoon. 1990-luvun alussa presidentti Mauno Koivisto antoi inkerinsuomalaisille mahdollisuuden tulla paluumuuttajina Suomeen. Yli 30 000 inkerinsuomalaista muutti Suomeen

Kolmisenkymmentä vuotta sitten Petroskoista Suomeen muuttivat myös Santeri Pakkanen ja hänen tyttärensä Lea. He pureutuvat kirjassaan oman sukunsa menneisyyteen ja sen myötä koko inkerinsuomalaisuuden historiaan. Selvittäessään sukunsa arvoituksellisia kohtaloita Pakkasten tutkimusmatka laajenee koko inkerinsuomalaisuuden kuvaukseksi. Inkerinsuomalaisten isovanhempien kohtalot ovat karut: Jakutiaan karkotettu isoäiti, vankileirille päätynyt isoisä. Sota kävi monen inkerinsuomalaisen kohtaloksi, hengissä selvinneet päätyivät Venäjän Karjalaan. Lea ja Santeri Pakkanen astuvat näille seuduille ja retket paljastavat niin sukurakkautta kuin ankeutta ja pelkoakin. Aika on tehnyt tehtävänsä, asioita ei muisteta. Pietarin alueella entisten inkeriläiskylien tilalla lähiöt ovat hiljaa alueen ihmisten kohtaloista.

Asiavetoisen kirjan lähteenä on runsaasti tutkimustietoa ja arkistomateriaalia. Kokonaisuus onnistuu käymään myös tunteisiin. Yksittäisten ihmisten ja perheiden kohtalot koskettavat, ja niiden taustalle avautuu yhteiskunnallinen ja poliittinen jännittyneisyys.

Tämän kirjan tehtävä on selvä ja tärkeä: inkerinsuomalaisuus tulee muistaa osana historiaamme. ❖

Teksti Kati Lampela

Se tapahtui meille. Isän ja tyttären matka inkerinsuomalaisuuteen.
Lea ja Santeri Pakkanen, Gummerus 2020.

Nuoren miehen lyhyt elämä

ANNA KORTELAINEN on tutkinut Albert Edelfeltin elämää ja taidetta, nyt hän on tarttunut Albert Edelfeltin pojan Erikin elämään. Albert Edelfeltillä oli tiettävästi useita avioliiton ulkopuolisia lapsia, mutta aviolapsia hänellä oli vain yksi, vuonna 1888 syntynyt Erik.

Tiedetään, että Erik matkusti Ranskaan Montpellierin yliopistoon opiskelemaan syksyllä 1908. Hän opiskeli filosofiaa, sosiologiaa ja kokeellista sielutiedettä, joka oli tuolloin uusi, jännittävä tieteenala. Kortelaisen romaani käsittelee nimenomaan Erik Edelfeltin Ranskan aikaa. Kysymyksessä ei ole varsinainen elämäkerta, vaan romaani, josta suuri osa on tunnettujen tosiasioiden pohjalta rakennettua fiktiota.

Erik matkusti Ranskaan suurin odotuksin. Hänellä oli todettu keuhkotauti ja hän oli oleskellut äitinsä kanssa useissa parantoloissa. Tällä hetkellä tauti näytti olevan poissa. Ulkomainen yliopisto tarjosi mahdollisuuden itsenäistymiseen ja oman elämän luomiseen ilman kuuluisan isän painolastia. Äiti lupasi maksaa ensimmäisen opiskeluvuoden kulut, sitten Erik saisi haltuunsa muutamaa vuotta aikaisemmin kuolleen isänsä perinnön, jolla hän selviäisi eteenpäin. Lääkärikin oli arvellut eteläisen Ranskan ilmaston olevan Erikin terveydelle suotuisa ja opiskelun tarjoavan sopivaa toimintaa.

Kortelainen kuvaa Erikin opiskelijaelämää vieraassa maassa. Kirjan kannessa hymyilevä ylioppilasnuorukainen koki opinnoissaan innostusta ja ihmetystä, sai ystäviä ja kiinnostui yhä vahvemmin yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. Toisaalta hän oli myös yksinäinen ja hämmentynyt eikä hänen terveytensä ollut niin vahva kuin hän oli kuvitellut. Keuhkotauti voitti, ja Erik kuoli yksin Ranskassa 21-vuotiaana. ❖

Teksti Merja Leppälahti

Tulirinta. Romaani Erik Edelfeltistä.
Anna Kortelainen, Tammi 2020.

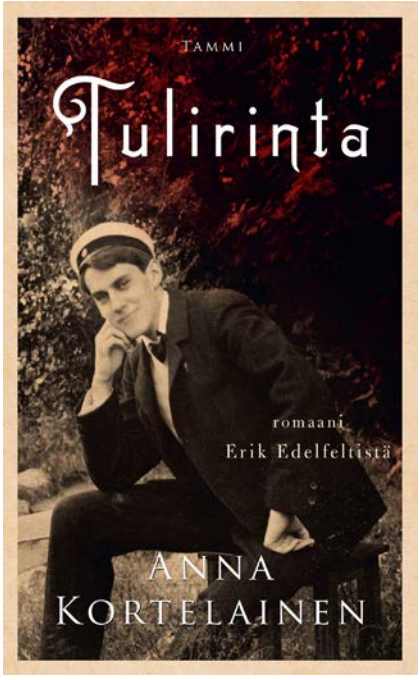

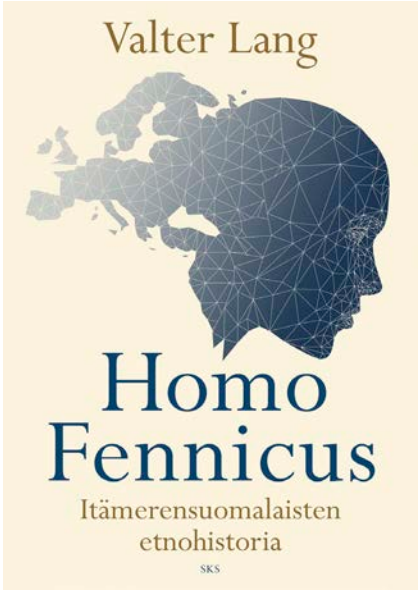

Keitä olemme? Mistä tulimme?

NÄMÄ KYSYMYKSET ovat aina askarruttaneet ihmisiä ja askarruttavat yhä. Minne ulottuvat suomensukuisten kansojen juuret? Mitä uutta tarjoaa kielentutkimus, arkeologia ja genetiikka?

Itämerensuomalaisten kielten ja väestön alkuperä on virolaisen arkeologin Valter Langin teoksen aiheena. Kerrataan ensin, mitkä kielet kuuluvat itämerensuomalaisiin. Suomen, saamen ja viron lisäksi ne ovat inkeroinen, karjala, liivi, vatja ja vepsä. Langin lähtökohta on käytännöllinen. Hän havaitsi, että Virossa opettajat selittävät itämerensuomalaisten historiaa eri teorioiden mukaan. Osan mukaan suomalaisten ja virolaisten esivanhemmat tulivat nykyisille asuinpaikoille noin 1200 1300 vuotta sitten, toisten mielestä Itämeren alueella olisi puhuttu suomalais-ugrilaisia kieliä jatkuvasti eli juuret ylettyisivät peräti 11 000 vuoden taakse.

Lang analysoi arkeologian, kielihistorian ja genetiikan uusien tietojen valossa itämerensuomalaisten kielten ja kansojen muodostumista. Valtaosa teorioista lähtee kielihistoriasta. Arkeologina Lang tekee poikkeuksen ja keskittyy pronssikauden ja varhaisen rautakauden arkeologisiin löytöihin, etupäässä keramiikkaan. Saviastioiden ainekset, niiden muoto, pintakäsittely ja ornamentiikka paljastavat kansojen liikkeitä. Asuin- ja hautapaikat sekä niiden esineistö kertovat idästä ja lännestä eri aikoina saaduista kulttuurivaikutteista.

Teos on kurkistus tutkijan kammioon ja esittelee, mitä tekijöitä arkeologi punnitsee ajoittaessaan eri kulttuuriainesten levinneisyyttä. Lang ei tarjoa lopullista selitystä, vaan viittaa tulevaisuuteen toteamalla, että uusia tutkimustuloksia tulee koko ajan. Kirjan runsas kuvitus palvelee sisältöä. Kartat kertovat väestöjen liikkeistä ja muinais-DNA:n levinneisyydestä, piirrokset taas havainnollistavat arkeologisia löytöjä. ❖

Teksti Ildikó Lehtinen

Homo Fennicus. Itämerensuomalaisten etnohistoria.
Valter Lang, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura,
Helsinki. 2020.

Kuva Mira Käkönen

Mekongin suisto

– veden ja ihmisen muovaama maisema

Vietnamissa Mekongin suistossa vesi on läsnä kaikkialla. Mekongin jokihaarat, kanavaverkostot, monsuunisateet, sadekauden tulvat, tulvien hedelmällinen liete, suolaisen veden tunkeutuminen mereltä sisämaahaan ja vuoroveden vaihtelut ovat muovanneet suistosta ainutlaatuisen veden maiseman.

Teksti ja kuvat **Mira Käkönen**

Jokien ja kausittaisten tulvien hallitsemaan maisemaan on suhtauduttu suistolla kaksijakoisesti. Yhtäältä se on olennainen osa kulttuuria. Tulvien tuomaa hedelmällisyyttä on arvostettu ja suiston asukkaat ovat muovanneet elämänmuotojaan, elinkeinojaan ja ympäristöään veden kausittaisia vaihteluita myötäillen. Toisaalta Mekongin suiston lähihistoriaa ovat leimanneet mittavat vesihankkeet, joilla on pyritty ottamaan haltuun uusia viljelyalueita sekä hallinnoimaan suiston asukkaita. Lisäksi suiston elämänmuotoa uhkaa Mekongin yläjuoksun patohankkeet ja ilmastonmuutos.

Ihmisen ja veden yhteys

Mekong on maailman kahdeksanneksi suurin joki. Se saa alkunsa Tiibetin vuoristossa, josta se virtaa Kiinan, Myanmarin, Laosin sekä Kambodzhan kautta Vietnamiin, jossa muodostuva suistoalue on maailman kolmanneksi suurin. Vietnamissa Mekong tunnetaan yhdeksän lohikäärmeen jokena (Song Cuu Long), sillä se laskee Etelä-Kiinan mereen yhdeksän jokihaaran kautta. Nämä virrat ovat antaneet aiheen monille kansanlauluille ja -runoille.

Vietnamissa aluetta kutsutaan usein joen ja veden sivilisaatioksi (van minh song nuoc) tai kanavien sivilisaatioksi (van minh kenh rach). Vuodenaikojen mukaiset joen kausittaiset vaihtelut ovat perinteisesti rytmittäneet maanviljelyä, ja vedellä ja sen tuomalla hedelmällisyydellä on ollut tärkeä uskonnollinen merkitys. Jotkut kulttuurintutkijat ovat nähneet yhteyden joen tuoman hedelmällisyyden ja naisjumalien suosion välillä. Näistä jumaluuksista suosituin on Ba Chua Xun (engl. Lady of the Realm), joka on eräänlainen menestyksen, terveyden ja hyvinvoinnin jumalatar.

Elämää veden varassa

Vesi luo myös tärkeitä yhteyksiä. Toimivan vesiliikenteen ansiosta Mekongin suisto on ollut osa maailmantaloutta, ja sen tuotteet ovat suureksi osaksi menneet vientiin jo paljon ennen suuria tieinfrastruktuurin kehittämishankkeita. Varsinkin aiemmin etäisyys tärkeimmistä vesiväylistä tarkoitti sitä, että palvelut olivat etäämmällä ja maaseudun toimeentulomahdollisuuksien valikoima oli kapeampi kuin vesiväylien läheisyydessä. Kelluvat markkinat ovat edelleen keskeisiä maataloustuotteiden vaihtopaikkoja. Teiden lisääntyessä niiden merkitys kuitenkin on vähenemässä.

Tiet eivät kuitenkaan ole syrjäyttäneet jokien ja kanavien merkitystä kulkuväylinä. Asutuskin on edelleen muotoutunut vesireittien mukaisesti: se ei ole keskittynyt selvärajaisiin kyliin ja kaupunkeihin, vaan luikertelee katkeamattomina jonoina kanavien varsilla. Niillä alueilla, joilla vedenkorkeus vaihtelee rajusti vuodenaikojen mukaan, talot ovat usein rakennettu paalujen päälle. Aiemmin kotitalon julkisivu ja pääsisäänkäynti oli nimenomaan se joen tai kanavan puoleinen.

”Vesi luo tärkeitä yhteyksiä.”

Suistoalueella on edelleen lukuisia perheitä, jotka asuvat veneissä. Useimmat heistä ovat pienkauppiaita, jotka kuljettavat maataloustuotteita tai kaloja tuottajilta markkinoille. Veneasujilta ei peritä veroja ja he kulkevat vesireittejä välittämättä juurikaan valtioiden rajoista.

1600-luvulle asti suisto kuului löyhästi Khmerien valtakuntaan. 1700-luvun lopulla kiinalaiset kauppiaat ja vietnamilaiset alkoivat saada suistolla jalansijaa ja ensimmäisten isojen kanavien rakentaminen aloitettiin kaupankäyntiä ja sotilaallisia tarkoituksia varten. Siirtomaa-aikana suistolla rakennettiin tuhansia kilometrejä uusia kanavia ranskalaisten toimesta. Niiden myötä suistosta tuli yksi merkittävimmistä riisinviejäalueista. Kanavia pitkin myös siirtomaahallinnon vaikutusvalta ja verotus ulottuivat uusille alueille. Vietnamin sotaa edeltävänä aikana vesihankkeiden tarkoituksena oli tehostaa viljelyä sekä hillitä kommunismin leviämistä. Erityisesti vaikeakulkuiset kosteikkoalueet tai rämemetsät pääkanavien saavuttamattomissa olivat vallankumouksellisten ryhmien hallussa. Sodan jälkeen vesihankkeilla pyrittiin ratkaisemaan ruokaturvan ongelmat sekä ulottamaan uuden sosialistisen hallinnon vaikutusvalta kommunismia vastustaneille alueille.

Kehityksen kahdet kasvot

Kahdessasadassa vuodessa soiden, kosteikkojen ja rämeisten metsien suisto on raivattu yhdeksi maailman tuottavimmista riisinviljelyn alueista. Riisin tehotuotanto

Kuva Timo Kuronen

>

Kuva Mira Käkönen

Kuva Mira Käkönen

on edellyttänyt suiston yläosissa tulvaveden ja rannikolla suolaisen veden pitämistä poissa pelloilta korkeiden pengerten ja vesiporttien järjestelmien avulla. Tämä on mahdollistanut kolme riisisatoa vuodessa.

Tehotuotannolla on kuitenkin ongelmansa. Aiemmin tulvat tekivät viljelymaat ravinteikkaiksi ja huuhtoivat tuholaiset pois. Nyt käytössä ovat kalliit kemialliset lannoitteet ja tuholaismyrkyt, joihin kaikilla ei ole varaa. Lannoitus ei myöskään ratkaise sitä, että ilman tulvalietettä suiston maaperä vähitellen köyhtyy. Lisäksi kalasto on kärsinyt tulva-alueiden pienemisestä. Tämä on vahingoittanut erityisesti suiston köyhimpiä eli maattomia sekä pienviljelijöitä, joille kalastus on ollut tärkeää. Tulvavallien ongelmana on myös se, että kun yksi alue suojellaan, tulvaongelmat siirtyvät ja pahenevat uusilla suojaamattomilla alueilla.

Ongelmana suiston vesihankkeissa on usein ollut se, etteivät ne ole pohjautuneet suiston omintakeisuuden tuntemiselle ja myötäilylle. Ulkopuolisten asiantuntijoiden, ensin ranskalaisten, amerikkalaisten, hollantilaisten ja sitten pohjoisvietnamilaisten silmin katsottuna suisto tuli vapauttaa veden kausittaisista vaihteluista. Esimerkiksi Pohjois-Vietnamin Punaisen joen suistolla tulvat ovat rajuja ja vahingollisia, aivan erilaisia kuin Mekongin hitaasti nousevat tulvat. Tämän takia pohjoisvietnamilaiset insinöörit sodan jälkeen katsoivat, että suiston tulvia vastaan olisi taisteltava.

”Ilmastonmuutos on uhka yhdeksän lohikäärmeen suiston ihmisille.”

Viime vuosina viranomaiset ovat heränneet tulvien hallinnan ongelmiin. Viljelijöitä on kannustettu luopumaan kolmen sadon tavoitteesta ja päästämään tulvavedet pelloille ainakin tiettyinä vuorovuosina. Uutena virallisena linjana on ”harmoninen rinnakkaiselo tulvien kanssa”. On kuitenkin epävarmaa, miten tulvien kanssa voidaan jatkossa elää, jos ne muuttuvat ilmastonmuutoksen seurauksena aiempaa ennakoimattomammiksi.

Ilmastonmuutos on uhka yhdeksän lohikäärmeen suiston ihmisille. Pahimmissa ennusteissa suuri osa suistosta jää merenpinnan alle. Jo nyt rannikkoalueet kärsivät hirmumyrskyistä ja niiden aiheuttamista, aivan uudenlaisista tulvista. Kuivalla kaudella taas on kärsitty entistä pidemmälle ulottuvasta suolaisen veden tunkeutumisesta. Tätä ongelmaa on lisännyt se, että kastelua on lisätty suiston yläosissa.

Varjon suiston ihmisten ja veden valtakunnan ylle heittävät myös suurpatohankkeet Mekongin yläjuoksulla. Rakenteilla ja suunnitteilla on noin kaksisataa suuren mittakaavan vesivoimalaa. Jos kaikki suunnitellut suurpadot rakennetaan, Mekongin mukana kulkeutuva maa-aines uhkaa vähentyä yli puolella, jopa yli 80 prosentilla. Suistolla tämä tarkoittaisi rannikon eroosion lisääntymistä. Se altistaisi alueen ihmiset ja tärkeät ruuantuotannon alueet entistä voimakkaammin ilmastonmuutokselle ja merenpinnan nousulle. ❖

Kirjoittaja on väitellyt Mekongin alueen vesivarojen hallinnasta ja hän on Siemenpuu-säätiön hallituksen jäsen. Siemenpuu-säätiö toimii kehitysmaiden kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ympäristö- ja demokratia-aloitteiden rahoittajana sekä kehitysviestijänä Suomessa. Mekongilla Siemenpuu on tukenut erityisesti paikallisia järjestöverkostoja kansalaisyhteiskunnan ja etnisten paikallisyhteisöjen voimavarojen vahvistamisessa paikallisten luonnonvarojen ja kestävien elinkeinojen suojelemiseksi.

Teksti **Teemu Loikkanen**

Kuva Anna Muotka

Roskakorin uhreja

SUOMALAISESSA muinaisuskossa vainajille ja metsän väelle uhrattiin erilaisia ruokia pitämyspuihin ja kuppikiville jättämällä. Usein annettiin esimerkiksi lehmän ensimaidot tai kalansaaliit tiettyinä aikoina, eikä maahisia ja muita toisen maailman asukkaita sopinut unohtaa, jos tahtoi tulevaisuudessakin saada itse antimia pöytään. Vaikka nämä uskomukset ovat jääneet valtaosin historian hämärään, uhraamme edelleen syömäkelpoista ruokaa roskiin heittämällä. Toisin kuin muinaisessa Suomessa, nykyajan uhraamisessa ei voi nähdä mitään järkeä. Avun tarve on kasvanut, vaikka samaan aikaan hävikkiin kulkeutuu neljäsataa miljoonaa kiloa ravintoa joka vuosi.

Tein kandidaatin tutkielmani dyykkaamisesta, jolla tarkoitetaan useimmiten kauppojen ruokaylijäämän käyttöön ottamista roskikseen sukeltamalla. Pienituloisina opiskelijoina pääsimme dyykkaamalla osaksi kulutusyhteiskunnan vaurautta, maistellen yhdessä jo muinaisilta ajoilta tuttua lammaspaistia tai mitä ikinä kaupan valikoimasta olikaan poistunut. Työskennellessäni hävikkiruoan vähentämiseen liittyvässä projektissa, haastattelin kauppiaita aiheesta. Ymmärsin heidänkin tekevän kaikkensa hävikin vähentämiseksi. Yksi suuri vaikutin on kuluttajan tahto saada suosikkileipänsä, hedelmänsä tai lihavalmisteensa tuoreena. Jos tiettyä tuotetta ei kerran ole saatavilla, vaihdetaan äkkiä kilpailijan markettiin.

Liian suuri osa ruoasta päätyy siis jätteeksi ja harmillisesti poltettavan sekajätteen mukaan kertyy edelleen paljon biojätettä. Vettä sisältävä biojäte heikentää energian tuotantoa poltettavasta jätteestä. Kompostointiin kannustamalla ja orgaanisen jätteen keräämisellä voidaan tuottaa ravinteikasta multaa tai biokaasua autojen polttoaineeksi. Kollegani Veera Kinnunen tutkii Bokashi-harrastajia, jotka fermentoivat ruoantähteitä tiettyjen mikrobien avulla omassa keittiössään tuottaen samalla ravinteikasta lannoitetta.

Dyykkaaja liikkuu lain harmailla rajoilla, kompostointi vaatii takapihan, ja bokashaajaksi ryhtyminen edellyttää innostusta muuttaa jätekäytäntöjään. Kodin ruokahuoltoa voi kuitenkin järkeistää jo siirtämällä huomion oman suunsa miellyttämisestä laajempaan kokonaisuuteen. Sen sijasta että kysyisin mikä maistuisi tänään, tiedustelen vatsassa myllertävältä mikrobiomiltani mitä bakteeriflooran tuhat miljardia asukasta tarvitsisivat ravinnokseen. Lisäksi utelen jääkaapin moninaisilta tuotteilta, mitkä niistä ovat vaarassa joutua sienirihmaston hyökkäyksen kohteeksi tai kuivahtaa nahistuneeksi seuraavien vuorokausien aikana. Näin makuaistin mielivallasta voi vähä vähältä luopua ja antaa vatsan viisaiden tai jääkaapin sisällön vaikuttaa siihen mitä syö.

Eräs dyykkausporukkamme jäsen vei roskiksesta hankittuja ”uhrilahjoja” huono-osaisille tuttavilleen: monet ottivat ruokakassin vastaan kyynelsilmin. Jokainen voi vaikuttaa kiinnittämällä huomion omiin ruokavalintoihinsa: tarkastaen jääkaappinsa säännöllisesti, kutsumalla kaverin jäämistöistä loihditulle juhla-aterialle tai kehittelemällä kekseliäitä jätteenkäsittelymenetelmiä osana arkea. ❖

Kirjoittaja työskentelee sosiologian tutkijana Lapin yliopistossa Suomen Akatemian rahoittamassa Jäteyhteiskunta-projektissa.

Korona-aikana
käsitöitä tehdään tunteella

Suomen käsityön museo on tarjonnut verkkomahdollisuuden kirjoittaa korona-ajan käsillä tekemisestä.

Teksti **Seija Hahl**

Viime maaliskuussa meidät pysäytti kooltaan pieni, mutta merkitykseltään suuri virus, kun koronapandemia laajeni maailmanlaajuiseksi uhaksi. Kun se tuli Suomeen, arki muuttui ja yhtäkkiä suositukset, rajoitukset, sulut ja karanteenit olivat todellisuutta. Yli 70 vuoden ikä muodostui normaalia arkea rajoittavaksi tekijäksi. Läheisten, sukulaisten ja tuttavien tapaamiseen tuli ohjeistuksia. Teatterit, museot ja näyttelyt sulkeutuivat ja konsertteja peruttiin. Kädentaitojen kurssit ja muut ohjatut harrastukset jäivät tauolle. Mitä tilalle ja miten selvitä arjesta? Uuteen tilanteeseen vaadittiin nopeaa sopeutumista.

Kodista tuli turvapaikka, jossa elettiin vain oman perheen kesken. Työ, koulu, opinnot ja vapaa-aika siirtyivät kotiin. Mistä löytää vaihtelua arkeen? Ulkoilun ja luonnossa liikkumisen huomattiin voimauttavan. Ruuanlaitosta ja leivonnasta tuli perheiden yhteinen harrastus, riisipiirakat ja korvapuustit näkyivät sosiaalisen median kuvissa. Käsillä tekemisen monet muodot tulivat mukaan uuteen arkeen. Kaiken etäilyn ja näyttöpäätetyöskentelyn vastapainoksi haettiin konkreettista tekemistä ja näkyviä työn tuloksia. Käsitöihin etsittiin uusia ideoita, materiaaleja ja tekniikoita ja samalla kun palautettiin mieleen koulussa opittuja käsityötaitoja.

Harrastukset tauolle ja huoli tulevasta

Aluksi rajoitusten uskottiin kestävän päivistä muutamiin viikkoihin. Kun tilanne ei ratkennutkaan, epävarmuus kasvoi. Monet hakivat käsitöistä lohtua: *”Käsitöistä saan iloa ja ne antavat mielenrauhaa, kärsivällisyyttä ja jatkuvuutta, kun tulevaisuus on epävarmaa. Ilo käsillä tekemisestä ei kadonnut.”* Neulomalla, virkkaamalla, ompelemalla ja nikkaroimalla saatiin kaaoksen keskelle aikaiseksi jotain konkreettista. Lämpimiä ajatuksia siirrettiin tekemiseen ja käsillä tehtiin tuotteita läheisille ja tuntemattomille lähimmäisille.

”Olen kutonut pois varastoon kertyneitä lankoja, ommellut pitkästä aikaa trikoosta muiden kankaiden ohella, tehnyt visakoivupäisen puukon ja siihen peurannahkatupen, parkinnut nahkoja, pipertänyt siemenhelmien lumoavassa maailmassa. Käsityö siis jatkuu, vaikka maailma ympärillä keikuttaa”, kirjoittaa harrastaja tekemisestään.

Osalla aikaa vapautui muuhunkin kuin palkkatyöhön, *”Kun yhtäkkiä käsissäni oli lähes loputtomasti aikaa, sain valmiiksi jo aikoja sitten aloitettuja projekteja; paja, tulityötila, kamiina ja uusi höyläpenkki. Kun työskentelytilat tulivat kuntoon, pääsin itse käsityötuotteiden kimppuun. Entisöin ja valmistin ruokapöydän, tv-tason, kaiuttimet, saunan ja monia muita projekteja.”*

Kuva Seija Hahl

Korona-aika kuluu näinkin, kainuulaista tervasoutuperinnettä puusta veistettynä. Kuvassa tyylitelty tervaveneitä.

Kekseliäisyyttä ja yhteisöllisyyttä

Kevään 2020 sulkujen aikaan käsityömateriaaleja etsittiin kotien kätköistä. Kaappien perälle unohdetut langat tai autotallin hyllyille unohtuneet materiaalit ja keskeneräiset työt otettiin käyttöön. Iloisia yllätyksiäkin tuli, *"Löysin kaapista vuosia sitten käsityömessuilta ostamani helmikirjailtavan ikonipohjan ja keskeneräiset ristipistoliinat."* Luonnon antimia hyödynnettiin: *"silmääni sattuivat kotimme lähistöllä kasvavat huikeat pajut, joista innostuin tekemään kolmisenkymmentä pajukehikkoa."* Myös ystävien ja tuttavien kerrotaan tuoneen ikäihmisille käsityötarvikkeita. Moni kirjoitti uskaltautuneensa ensimmäisiä kertoja verkko-ostoksille, kun käsitöitä piti päästä tekemään.

Verkosta on vuoden aikana löydetty itselle sopivia toimintoja ja yhteisöjä: *"Koronakevättä kuvaa siis huoli ja ahdistus, mutta myös inspiraatio ja virtuaalinen yhteisöllisyys"*. Käsityöläisiltä ja muotoilijoilta loppuivat keväällä normaalit myyntikanavat, kun messut ja monet tapahtumat peruttiin. Syksyn messuja ja joulutapahtumia siirrettiin seuraavaan vuoteen. Talouden kanssa tasapainoilu jatkui. Uudet korona-aikana verkossa toteutetut messut ovat tuoneet pientä lohtua myyjille ja asiakkaille.

Kohti uutta aikaa

Hidas tai keskittymistä vaativa käsillä tekeminen kuljettaa elämää eteenpäin, vaikka korona-aika jatkuu vielä vuonna 2021. Rokotuksia odotellaan. *"Hitaat pistot ovat pieniä väyliä omaan mieleemme, joita seuraamalla meillä on pääsy omaan ytimeen. Ommellessa ajatukset kulkevat, eivät pysähdy paikalleen junnaamaan."* Samat voimauttavat sanat kuvaavat lähes mitä tahansa käsityötekniikkaa. ❖

Kirjoittaja toimii amanuenssina Suomen käsityön museossa.

Kuva Elina Helminen

"Koronalle - Kirjoitin sanoja, lauseita, kevään havaintoja ja omia tekemisiä muistivihkoon ylös. Kirjailin nallea kolmesäikeisellä musliinilangalla aina kun siltä tuntui. Nallen kasvot jätin aluksi tekemättä, koska en voinut vielä tietää, mitä nalle tulee näkemään ja miten poikkeusolot etenevät. Kirjailin nallea kolme kuukautta. Se täyttyi niin, että kaikki kerätyt sanat eivät mahtuneet mukaan. Viimeisimmät sanat olivat: toinen aalto? Nalle valmistui 26.6. Nallesta tuli minun korona-ajan päiväkirjani!"

INFO

Suomen museot ovat keränneet talteen poikkeuksellisen ajan ilmiöitä ja ihmisten tuntoja kaiken keskellä. Suomen käsityön museo on yhteistyössä Taitoliiton, Itä-Suomen yliopiston ja Museoviraston Elävän perinnön käsityöringin toimijoiden kanssa antanut mahdollisuuden kirjoittaa korona-ajan vaikutuksista kädentaitojen harjoittamiseen jo huhtikuusta 2020 lähtien. Kirjoitukset ja valokuvat ovat kaikkien katsottavissa nettisivuilla koronakasityo.muistele.fi.

Kuva Pekka Österberg

"Sain kevään aikana aikaseksi myös muutaman ruokapöydän, tv-tason, kaiuttimet, saunan ja muita pienempiä projekteja. Käytin projekteissa ennalta hallussa olevia käsityötekniikoita, mutta pääsin harjoittelemaan myös uusia menetelmiä. Tarvittavat materiaalit löytyivät suurilta osin omista varastoista ja puuttuvat tarvikkeet olivat helposti ja turvallisesti saatavilla tilanteesta huolimatta. "

Kuva Outi Lepola

"Toteutimme yhteisöllisen joulukoivuprojektin Vuosaaressa sijaitsevan Sjökullan torpan pihapiirissä. Puimme vanhan ruttuisen pihakoivun jouluasuun. Tarkoituksena oli siirtää ajatukset hetkeksi pois epidemiahuolista tekemällä käsitöitä rennosti, sekä tuottaa iloa itselle ja kaikille torpan pihapiirissä liikkuville."

MAALÖYDÖSTÄ KORUKSI

Teksti **Krista Vajanto**

Syyskuussa 2020 alkanut kaksivuotinen tutkimusprojekti *Maalöydöstä koruksi* selvittää ihmisen liikkuvuutta ja kulttuurien kohtaamista rautakauden ja keskiajan taitteen Suomessa. Tarkastelussa on noin tuhannen vuoden takainen Suomi. Tutkimukseen valitut arkeologiset löydöt on valmistettu vuosien 800–1200 jKr. välillä. Tämä oli ajanjakso, jolloin Suomi liitettiin osaksi Ruotsia, ja kristinuskon valta-asema vakiintui. Suomi siirtyi rautakaudesta keskiaikaan. Tutkimusprojekti toteutetaan Suomen Kulttuurirahastolta saadulla 150 000 euron apurahalla.

Ensivaiheessa tutkimusprojekti keskittyy esihistoriallisen ajan loppujakson korulöytöihin, joita on viime vuosina löydetty runsain määrin metallinetsintäharrastuksen myötä. Nämä löydöt poikkeavat perinteisestä arkeologisesta tutkimusaineistosta siten, että ne on tulkittu irtolöydöiksi; osa lienee kuitenkin peräisin tuhoutuneista rautakauden kalmistoista tai asuinpaikoilta. Kulttuuriperintöä arvostavat metallinetsijät ovat toimittaneet löytämänsä esineet Museovirastolle, ja nyt runsaasta aineistosta on valikoitu projektin teemaan sopivia esineryhmiä tarkempaan tutkimukseen.

Nyt tehtävä tutkimus eroaa arkeologisesta kaivaustutkimuksesta, jossa on etukäteen pystytty alustavilla tutkimusmenetelmillä päättelemään, että jollain kohteella sijaitsee todennäköisesti rautakauden kalmisto. Metallinetsinnässä löytyneillä esineillä ajoitus on väljempi, sillä esimerkiksi tietyt solkityypit ovat voineet olla käytössä useita sukupolvia. Myös yhteys pukeutumiseen jää epämääräiseksi, sillä irtolöytöinä talteen saaduilla esineillä yhteys muihin puvussa käytettyihin koruihin jää epäselväksi ja siten asukokonaisuuden tutkiminen ei ole mahdollista. Mikäli tekstiilijäänteitä on ollut, ne ovat usein kadonneet innokkaan metallinetsijän puhdistaessa löytöjään. Tämä haastaa tutkijan etsimään muita tutkimusmenetelmiä. *Maalöydöstä koruksi*- projektissa onkin nostettu tutkimuksen kohteeksi pronssista valmistettujen solkien erilaiset valmistustekniikat, muotoilu ja metalliseokset.

Projektin alkuvaiheessa on keskitytty esineisiin, jotka aiempi tutkimus on tulkinnut Suomessa valmistetuiksi. Uusi tutkimus on tärkeää, sillä Suomen rautakauden esinetutkimus on pitkään elänyt hiljaiseloa. Esimerkiksi niin kutsutuista Appelgrenin pyöreistä D-tyypin kupurasoljista on viimeksi tehty kattava artikkeli vuonna 1897. Tämä kupurasolkityyppi kuuluu Euran ja Kaarinan muinaispukuihin, joissa kupurasolkia käytetään olkasolkina.

Myös niin sanottujen tappikoristeisten tasavartisten solkien tutkimus on nukkunut ruususenunta, sillä viimeisin julkaisu on vuodelta 1938, jolloin Ella Kivikoski julkaisi artikkelin näiden solkien tyypittelystä. Tunnettu esimerkki tasavartisesta soljesta on Euran muinaispuvussa, päällyshameen rinnuksissa. Tässä projektissa nämä pukeutumiseen keskeisesti liittyvät soljet on otettu tarkempaan tutkimukseen, ja erilaisia solkivariaatioita pyritään luokittelemaan tarkemmin. ❖

Maalöydöstä koruksi -projektin vetäjänä toimii Kalevalaisten Naisten Liiton puheenjohtaja, dosentti Ildiko Lehtinen Helsingin yliopistolta. Tutkimustyöstä vastaavat arkeologi FT Krista Vajanto (Helsingin yliopisto, Aalto-yliopisto) sekä arkeologian tohtorikoulutettava Jenni Sahramaa (Helsingin yliopisto). Esinekonservoinnista vastaa konservaattori Anna Hyppönen Kansallismuseon kokoelma- ja konservointikeskukselta. Lisäksi projektiin osallistuvat Museovirasto ja Kalevala Koru.

Palstalla kerrotaan Kalevalaisten Naisten Liiton johtamasta tutkimusprojektista, jossa tutkitaan rautakauden koruja.

Teksti **Ildikó Lehtinen**

”Yksin on elo ikävä, Kahen, kolmen kaunoisampi.”

Monimuotoisuus on päivän sana. Tämä ilmaisu oli mielessäni, kun palasin menneeseen ammentaakseni eväitä tulevaisuuteen.

Mitähän monimuotoisuus tarkoitti Elsa Heporaudalle? Se oli ”kalevalainen renessanssi”, kulttuuri, johon kuului niin runolaulu ja hiljainen tieto kuin myös huonekalut, kansan- ja muinaispuvut sekä rakennukset. Monimuotoisuus koski myös toimintaa. Laajan kulttuuriharrastuksen lisäksi kansainvälistyminen oli alusta pitäen johtolankana. Liiketoimintaakaan ei unohdettu. Unelmasta tuli totta, kun koruista tuli suomalaisten naisten tavaramerkki. Toinen unelma, Kalevala-kahvila toteutui Elsa Heporaudan elinaikana, kun vuonna 1946 avattiin ravintola Kestikartano. Liikeyritykset toimivat yhteisen hyvän vuoksi, kun toiminta laajeni jatkosodan aikana ja sodan jälkeisinä vuosina myös sosiaaliselle alalle. Äitikodit tarjosivat naisille hengähdystauon loppumattomassa arjessa.

Marjo Koivumäki, Studio Apris

Kulttuurijärjestö on toiminut alusta lähtien naisvoimin. Monimuotoista se on ollut; naiset ovat edustaneet eri ikäryhmiä, ja jatkumon takeena oli Helkatyttöjä. Naisten taustalla ei ollut eikä ole merkitystä, kalevalaiset naiset kaupungeissa tai maaseudulla tunnustautuvat toistensa sisariksi. Yhdyssiteet lujittuivat poikkeuksellisena koronavuonna 2020, kun etäyhteydet hälvensivät etäisyyksiä. Rajatkaan eivät ole esteinä, kun lahden takana toimii suomalaisen kulttuurin airueita.

Kalevalaiset naiset saavat kiittää moninaisuudesta myös toiminnan vetäjiä, toiminnan- ja puheenjohtajia. Kalevalainen aate ohjenuoranaan puheenjohtajat toimivat oman aikakautensa ja erikoisosaamisensa tulkkeina. Näin kalevalaisten naisten kulttuurinen pääoma karttui karttumistaan.

Kulttuuri muuttuu, ja me muutumme kulttuurin mukana. Kiinnostus kulttuuria kohtaan on lisääntynyt. Esimerkiksi Museokortti on räjäyttänyt museoiden kävijämäärät. Kannattaa olla mukana tässä muutospaineessa. Toiminnan johtolankana on ollut rohkeus, nyt pitäisi rohkeasti avata visiotamme. Yksin emme voi toimia. Museot ja kirjastot, koulut ja kulttuurikeskukset, järjestöt ja seurat ovat meidän elinympäristömme. Koronapandemia on rajoittanut hetkellisesti kahdenkeskisiä tapaamisia. Meidän on nyt hyvä kehittää digitaalisia taitoja ja kohdata toisemme myös verkon kautta. Myös luonnon tarjoamat mahdollisuudet ovat rajattomia. Kävelyretkellä ajatukset kirkastuvat ja toivo herää tulevasta.

Kirjoittaja on Kalevalaisten Naisten Liiton hallituksen puheenjohtaja.

Lisää suomea!

Götanmaan Kalevalaiset on elvyttänyt suomen kieltä Ruotsissa Moomin Language School -kielikoulun avulla. Projektin tavoitteena on ollut synnyttää innostus kielenoppimiseen toisen ja kolmannen polven ruotsinsuomalaisten lasten parissa.

Teksti ja kuva **Kirsti Kuusela**

Ruotsinsuomalaiset ovat yksi Ruotsin viidestä kansallisesta vähemmistöstä. Göteborg kuuluu suomen kielen hallintoalueeseen yhdessä 65 muun Ruotsin kunnan kanssa. Göteborgin hallintoalueella suomen kielellä on vahvistettu suoja – ainakin teoriassa. Kaupungissamme elää tänään noin 22 000 toisen ja kolmannen sukupolven ruotsinsuomalaista, joista puolet on lapsia.

Monet meistä Götanmaan kalevalaisista olemme niitä siirtolaisia, joita Göteborg varsinkin 1960- ja 70-luvuilla veti puoleensa. Kaupungissa oli pulaa työvoimasta etenkin teollisuudessa, ja pian nousivat myös kysymykset tänne muuttaneiden koulutus- ja sosiaalisista tarpeista polttaviksi.

Götanmaan Kalevalaiset on jo vuosia tukenut Göteborgissa lasten suomen kieltä. Olemme esimerkiksi lukeneet satuja koulussa ja esikoulussa. Vaikka vähemmistöasemamme lupaakin meille oikeuksia, kuten suomenkielistä esikoulutoimintaa, käytännössä tuki lasten suomen kielen kehitykselle ja kielen elvyttäminen on vähäistä. Siksi haimme ja saimmekin kunnalta valtiontukea suunnittelemaamme projektiin.

Göteborgin hallintoalueeseen kuuluville kunnille myönnetään vuosittain tukea, jota eri toimijat voivat puolestaan hakea esimerkiksi ruotsinsuomalaisen kulttuurin ja suomen kielen edistämiseen. Tarkoituksenamme oli etsiä ja kokeilla uusia metodeja 3–9-vuotiaiden lasten suomen kielen kehittämiseen. Projektin nimeksi tuli ”Lisää suomea!” ja alkoi marraskuussa 2017.

Keskusteluja kaksikielisyydestä ja kielenoppimismetodeista

Aluksi järjestimme luovaa toimintaa lapsille yhteistyössä muiden yhdistysten kanssa. Teemakokouksissa keskustelimme lasten kielenoppimiseen ennen käytetyistä ja mahdollisista uusista menetelmistä. Tutustuimme myös ajankohtaiseen tutkimukseen.

Suurin ongelma oli saada mukaan toisen ja kolmannen sukupolven lapsia, jotka eivät puhu suomea tai puhuvat sitä vain vähän. Aloimme etsiä metodeja, joita voisivat käyttää sekä jo vähän suomea osaavat että sitä osaamattomat lapset.

Yhteistyö Moomin Language Schoolin kanssa

Moomin Language School -palvelua käyttävät jo tuhannet lapset Suomessa englannin ja suomen oppimiseen. Ohjelma on kehitetty Suomessa yhteistyössä kasvatusasiantuntijoiden ja kielenopettajien kanssa. Se on digitaalinen kielikylpy ja kielenoppimispalvelu, joka jäljittelee lasten luonnollista kielenoppimista.

Lapsi käyttää ohjelmaa itsenäisesti 5–10 minuuttia joka arkipäivä. Samat sanat toistuvat peleissä aina viikon ajan, sitten siirrytään uuteen teemaan. Ohjelma ei vaadi luku- tai kirjoitustaitoa eikä aiempaa kielitaitoa opittavassa kielessä. Se perustuu neljän vuoden opetussuunnitelmaan, jonka aikana lapsi oppii noin 3 000 sanaa. Ohjelma kattaa kaikki kielen osa-alueet.

Lisää suomea Moomin-kielikoulussa

Aloitimme yhteistyön Moomin Language Schoolin kanssa maaliskuussa 2018 ostamalla 20 lapselle puoli vuotta kestävän oikeuden osallistua ohjelmaan. Alun haaste oli, että ohjelma on kehitetty ja tarkoitettu lähinnä päiväkoteihin, jossa apuna on opettaja tukemassa lapsia ohjelman käytössä. Kotona lapset palaavat joko itsenäisesti tai vanhempiensa tukemina. Göteborgin päiväkodit eivät kuitenkaan halunneet ottaa ohjelmaa käyttöön. Aloitimme kuitenkin projektimme, vaikkakin ilman opettajia.

Roolini projektin vetäjänä oli lähinnä digitaalisesti informoida vanhempia sekä auttaa lapsia pääsemään alkuun ja seurata heidän osallistumistaan. Suurin vastuu lasten Moomin Language Schoolin käyttämisestä jäi siis vanhemmille. Olimme heihin yhteydessä joko sähköpostitse tai puhelimitse. Joskus tapasin vanhempia myös kaupungilla ja autoin heitä.

”Lasten kiinnostus suomen kieleen ja kulttuuriin lisääntyi selvästi.”

Laura Paasion ryhmä

Otin yhteyttä Götanmaan Kalevalaisten pitkäaikaiseen jäseneen Laura Paasioon. Hän toimi Göteborgin kaupungin kiertävänä suomenkielisenä esikoulunopettajana. Kysyin, voisiko hän hyödyntää Moomin-kielikoulua opetustyössään. Laura piti ajatuksesta, ja hänelle perustettiin oma ryhmä. Näin saimme projektiimme mukaan myös opettajan.

Kun saimme tiedon projektimme jatkorahoituksesta, päätimme ottaa kielikouluun kolmanneksi vuodeksi mukaan vain lapsia, joita Laura tapaa viikoittain työssään päiväkodeissa ja perhepäivähoitopaikoissa.

Olemme parhaamme mukaan myös innostaneet muita esikouluja ja opettajia käyttämään Moomin Language Schoolia suomen kielen elvyttämisessä esimerkiksi Göteborgin kirjamessuilla ja Boråsin vähemmistöpäivillä.

Mitä opimme?

Lisää suomea! -projektimme päättyessä saamamme palautteen mukaan lasten kiinnostus suomen kieleen ja kulttuuriin selvästi lisääntyi ja Moomin-kielikoulu tuki lasten kielenoppimista. Myös esikoulunopettaja Paasion mukaan lasten kiinnostus suomen kieleen kasvoi projektin aikana. Mahdollisuus opiskella monikanavaisesti yhdistämällä kuvaa, ääntä, animaatiota ja tekstiä innosti selvästi pieniä oppijoita.

Lisää suomea! -projektiin osallistui yli 60 ruotsinsuomalaista lasta joko puolen vuoden tai vuoden ajan. Olisimme mielellämme jatkaneet, mutta emme valitettavasti saaneet enää jatkorahoitusta. Elvytysprojektimme on kuitenkin esimerkki siitä, että pienikin yhdistys voi tehdä paljon, kunhan ideoita ja intoa riittää. ❖

FT Kirsti Kuusela on eläkkeellä oleva yliopistonlehtori ja Götanmaan Kalevalaisten johtokunnan jäsen.

Hankkeen johtoryhmään kuuluivat Kirsti Kuusela, Heli Henriksson Vasara ja Merja Heed.

Kalevalaisten Naisten Liiton tehtävä ja tavoitteet 2020–2025

Tehtävä

Tehtäviämme ovat suomalaisen kulttuurin, kielen ja perinteen välittäminen kaikille, taustasta riippumatta, nyt ja tulevaisuudessa. Teemme sen ympäristöä kunnioittavalla tavalla. Kulttuuriperinnön voimauttava naiskuva on silta, jota pitkin siirrämme perinteitä sukupolvelta toiselle ja laajemmin koko yhteiskuntaan. Juuremme ovat perinteessä samalla kun oksat kurkottavat tulevaisuuteen.

Tavoitteet 1

Olemme osa Unescon sopimusten mukaista elävää kulttuuriperintöä ja kestävää kehitystä. Olemme uudistuskykyinen ja vahva toimija ja sellaisena Suomen vetovoimaisin naisten perinnejärjestö.

Tavoitteet 2

Vaikutamme suomalaisen kulttuurin, kielen ja elävien perinteiden puolesta niin paikallisesti kuin kansainvälisestikin. Vahvistamme perinteiden ja kulttuurien tuntemusta, jotta voimme ymmärtää paremmin eri kulttuureja, yhteiskuntaa ja omaa itseämme.

Tavoitteet 3

Kokoamme eri-ikäisiä ja erilaisista taustoista tulevia ihmisiä laajaksi kulttuuriverkostoksi yhdessä muiden kulttuuritoimijoiden kanssa. Tuemme ja koulutamme jäsenyhdistyksiämme. Uusiutumisessa ja jäsenyhdistysten tukemisessa hyödynnämme digitalisaatiota. Välitämme aktiivisesti suomalaista kulttuuria ja tutustumme myös muiden kulttuurien tapoihin ja perinteisiin.

Arvot

Elävä kulttuuriperintö, suomalainen kulttuuri, kestävä kehitys, yhteisöllisyys, tasa-arvo, kauneus ja ilo.

KALEVALAISTEN NAISTEN LIITTO

KALEVALAISTEN NAISTEN LIITTO

Tutustu puheenjohtajiin

Kalevalaisten Naisten Liiton puheenjohtajat kautta aikain on nyt koottu tietopakettiin www.kalevalaistennaistenliitto.fi/puheenjohtajat/.

Tietopaketin on koonnut Liiton nykyinen puheenjohtaja Ildikó Lehtinen.

Kevään tapahtumista

Koronatilanteen takia monet alkukevään ja kesän tapahtumistamme ovat vielä avoinna. Muistathan seurata ajantasaista ohjelmakalenteriamme verkkosivuiltamme www.kalevalaistennaistenliitto.fi ja Facebookista.

Kalevalainen nainen Saara Paavola Naisjärjestöjen Keskusliiton hallitukseen

Kalevalaisten Naisten Liiton hallituksen jäsen Saara Paavola (Tampereen Kalevalaiset) valittiin Naisjärjestöjen Keskusliiton hallitukseen vuosiksi 2021–2023. Hänessä yhdistyvät perinteiden kunnioitus ja modernin yhteiskunnan ymmärrys.

Työelämässä Saara edistää NJKL:n arvoja johtaessaan akavalaista Specia – Asiantuntijat ja esihenkilöt ry:tä. Vapaa-ajalla hän toimii Kalevalaisten Naisten Liiton hallituksessa. "Tavoitteeni uudessa luottamustehtävässäni on edistää NJKL:n arvoja erityisesti edunvalvontaosaamiseni kautta sekä rikastamalla toimintaa Kalevalan naiskuvaan pohjautuvalla rohkealla otteella."

Kalevalaisten Naisten Liiton edustajina NJKL:n hallituksessa ovat aikaisemmin toimineet opetusneuvos Raili Malmberg (v. 1992–1997, NJKL:n kunniajäsen v. 2001) ja erityisopettaja Annamaija Eskola (v. 2011–2016).

Jäsenedut 2021

Kalevalaisten Naisten Liiton jäsenedut

- Pirta-lehti neljä kertaa vuodessa
- Kalevalan tuotteet – 20 % verkkokaupasta jäsenkoodilla ja Helsingin myymälät: Keskuskatu 1 ja Hankasuontie 11.
- Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjoista – 25 %:n alennus verkkokirjakaupasta ja Tiedekirjasta
- Mai Niemi Finnish Fairytale Shop – 10 %, verkkokaupasta tai Helsingin myymälästä
- Huomaathan, että joillain paikkakunnilla toimi useampia yhdistyksiä, esim. Helsinki, Oulu ja Tornio.
- Jäsenmaksu on yhdistyskohtainen (25–30 euroa/vuosi)

Kalevalaisten naisten etukoodi Kalevalan verkkokauppaan

Kaikilla jäsenmaksun maksaneilla kalevalaisilla naisilla on käytössä sama etukoodi, joka on

KORU21

Jäsenetuna saat **20 % alennuksen** * ostoksistasi Kalevalan verkkokaupasta ja Helsingin myymälöissä: Keskuskatu 1 ja Outlet&Experience Hankasuontie 11.

Etukoodi on voimassa vuoden 2021 loppuun asti, eikä sitä voi yhdistää muihin etukoodeihin.

*Etu ei koske hyväntekeväisyystuotteita eikä lahjakorttiostoksia.

Toimi näin verkkokaupassa:

- Siirry ostoksille www.kalevala.fi verkkokauppaan
- tutustu tuotteisiin ja lisää valitsemasi korut ostoskoriin
- mene ostoskoriin ja anna tilaukselle toimitustiedot
- kirjoita etukoodisi Kampanjakoodi-kohtaan ja paina Käytä koodia-painiketta. Näin saat 20 % alennuksen tilauksen loppusummasta.

Olet tervetullut liittymään myös Kalevalan kanta-asiakkaaksi: kuulet ensimmäisenä Kalevalan uutisista, eduista ja saat aina tilauksesi ilman toimituskuluja. Lue lisää www.kalevala.fi.

JÄSENKORTTI 2021

KALEVALAISTEN NAISTEN LIITTO

Kale

Louhetar Kalevala Originals

Pohjolan viekas neito, viisas ja voimakas, punoo juonet, tietää taiat ja tuntee loitsut joilla saa pauloihinsa kenet haluaa.

Kalevala ei ole vain koru.
Se on ikuista voimaa.

vala

Kalevala Flagship, Keskusk. 1 ja Kalevala Outlet & Experienc, Hankasuont. 11 a, Helsinki, valtuutetut jälleenmyyjät sekä kalevala.fi